

Handikapforbundet svindlet i Uganda

To sentrale personer i Ugandas embetsverk kan ha svindlet til seg flere hundre tusen bistandskroner fra Norges Handikapforbund (NHF).
– Vi ønsker å få alt i denne saken opp på bordet, sier Svein Brodtkorb i Norges Handikapforbund.

Side 8

Gro og Gates i helse-allianse

Toppsjef i Verdens helseorganisasjon Gro Harlem Brundtland og Microsoft-gründer Bill Gates har gått i kompaniskap. De to har satt seg å fore å forbedre vaksinasjonstilbudet for millioner av barn i fattige land.

Side 14

bistandsaktuelt

fagblad om utviklingssamarbeid • nr. 9 • 1999

Kjemper om konsesjon i Sør-Afrika

Det nyfusjonerte Telia/Telenor – med Tormod Hermansen (bildet) i spissen – har kastet sine øyne på Sør-Afrika. Selskapet ligger trolig blant de fremste i kappløpet om å få tildelt en «milliard-konsesjon» for mobiltelefoni.
Side 4

Følg debatten!

Følg debatten om Folkehjelpens «morderbistand», konsulentbruken i norsk bistand og Leger uten grensers grenseløse forsvarstale etter kritikken fra KN-sjef Atle Sommerfeldt.
Side 2, 3 og 16

Vestlige linser kan gi skjeve bilder

Side 10 og 11

A-blad

RETURADRESSE: Bistandsaktuelt,
boks 8034 Dep., 0030 Oslo.

Nødhjelp til flyktninger er blant de tilskuddsposter som foreslås overført til NORAD.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

Nødhjelpen ut av UD?

Arbeidsgruppe vil flytte tilskuddsposter for milliarder til NORAD

■ Tunge bistandsposter som nødhjelp, flyktingetiltak, støtte til menneskerettigheter, Balkan-bistanden, miljø-tiltak og multi-bistand bør flyttes fra Utenriksdepartementet til NORAD, foreslår en arbeidsgruppe i UD i en ny rapport.

■ Dersom forslagene skulle bli gjennomført i sin helhet, er det snakk om store omveltninger i norsk bistandsforvaltning. NORADs bistandsportefølje, som i dag er på rundt 4,5 milliarder kroner pr år, vil kunne øke med over 3 milliarder kroner.

■ – Det er viktig å understreke at denne rapporten fortsatt er til behandling i departementet, og at den foreløpig bare står for arbeids-

gruppens regning, sier arbeidsgruppens leder spesialråd i Utenriksdepartementet Tanja Storm.

■ Gjennom å avlaste UD for forvaltningsoppgaver, skal departementets evne til å drive utenrikspolitisk strategi-arbeid styrkes. Samtidig har man som mål å effektivisere og kvalitetssikre tilskuddsforvaltningen, blant annet gjennom å bygge ned skillene mellom kort-siktig og langsiktig bistand.

■ – Dersom departementet skulle gi sitt klare signal, er vi klare til å ta de utfordringer som måtte komme, sier NORAD-direktør Tove Strand.

I NORAD-bygget (bildet) og i UD venter de ansatte spent på departementets avklaring.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

Side 6

Åpent brev til Gerhard Hølskog, TV2

DEBATT

AV JON BAKKERUD, NORSK FOLKEHJELP
GERHARD HØLSKOG introduserte det første innslaget i programmet med følgende: «Norske skattepenger har gått til den blodige geriljaen i Guatemala. Vi ga dem penger. De drepte kvinner og barn.»

Deretter følger en rekke svært alvorlige og feilaktige påstander om Norsk Folkehjelp. Det hevdes blant annet at vi har støttet «den verste geriljaorganisasjonen når det gjelder overgrep mot sivilbefolkningen».

INGEN HUMANITÆR organisasjon kan ta lett på å bli beskyldt for støtte til massakrer og overgrep. Så alvorlige beskyldninger krever særdeles grundig dokumentasjon, enten de kommer fra programleder eller fra intervjuobjekt. I programmet fremstår beskyldningene kun som påstander og ikke som dokumenterte fakta.

I den første henvendelsen Norsk Folkehjelp fikk fra Rikets Tilstand 23.04., ble programmets idé presentert som fredsprosessen i Guatemala og Norges innsats for fred. I neste henvendelse fra 28.04. var programideen å se på de dilemmaene som følger hjelpearbeid i krigssoner. Det er derfor med en viss forundring vi registrerer at programmet til slutt endte opp kun med å konsentrere seg om at norske skattepenger skal ha gått til å finansiere massakrer i Guatemala, gjennom Norsk Folkehjelps støtte til angivelige «fasadeorganisasjoner» for EGP-geriljaen.

Norsk Folkehjelp har aldri støttet geriljamassakrer i Guatemala. Norsk Folkehjelp har støttet ulike folkelige organisasjoner for bønder, landarbeidere, enker og internflyktninger. I borgerkrigen i Guatemala var det kontakter mellom geriljaen og folkelige organisasjoner, men det er meget langt fra at disse organisasjonene var rene «fasadeorganisasjoner» for geriljaen.

Fra 1987 til 1994 støttet Norsk Folkehjelp bondeorganisasjonen CUC, enkeorganisasjonen CONAVIGUA og motstandslandsbyene CPR med rundt åtte millioner kroner. Støtten gikk til:

- CUC: Jordbrukstiltak, opplæring og forsamlingshus
- CONAVIGUA: Jordbrukstiltak, organisasjonsdrift og reise støtte
- CPR: Matvarer, såkorn, medisiner, helsetiltak, klær, redskaper og byggematerialer.

MANGEL PÅ DOKUMENTASJON: Følgende sitater fra programmet skal

Maya-indianere begraver sine ofre etter en massakre i 1982. 324 mennesker ble drept da hæren angrep landsbyen Cuarto Pueblo.

FOTO: SCANPIX/REUTERS

debatt

bidra til å etablere «sannheten» om Norsk Folkehjelps påståtte støtte til massakrer:

■ «Mennesker som gjentatte ganger dreper andre mennesker, er folk som de fleste av oss ikke vil ha noe med å gjøre. Men slik er det ikke alltid innenfor norsk u-hjelp. Helt frem til 1994 har Norge sendt flere millioner kroner til miljøet rundt den marxistiske EGP-geriljaen i Guatemala. Denne geriljaen la hele landsbyer øde, de drepte kvinner og de hugget i hjel barn.» (Hølskogs introduksjon)

■ «Og siden få vil gi penger direkte til drapsmenn, så skapte EGP-geriljaen fasadeorganisasjoner, som CPR, CUC og i noen grad CONAVIGUA, for å dekke seg bak.» (Hølskog)

■ «Norsk Folkehjelp valgte å støtte den verste geriljaorganisasjonen når det gjelder overgrep mot sivilbefolkningen.» (Hovland)

■ «Du hadde hæren på den ene siden, geriljaen på den andre siden, sivilbefolkningen i midten. Istedenfor da å støtte sivilbefolkningen og hjelpe dem til å overleve, så valgte man da å støtte den ene krigførende part.» (Hovland)

■ «Velger man da å støtte den ene krigførende part som systematisk slakter ned sivile, så er man medansvarlig.» (Hovland)

DET ER INGEN TVIL om at «man» i begge de to siste sitatene betyr Norsk Folkehjelp. Vi har sett gjennom innslaget flere ganger, og kan ikke se at disse påstandene blir dokumentert. På denne bakgrunn må vi spørre:

Norsk Folkehjelp har støttet ulike folkelige organisasjoner for bønder, landarbeidere, enker og internflyktninger – ikke geriljamassakrer.

Jon Bakkerud er informasjonssjef i Norsk Folkehjelp.

1. Hvilke krav stiller Rikets Tilstand til dokumentasjon?

2. Kan Rikets Tilstand dokumentere at de organisasjonene Norsk Folkehjelp har støttet, sendte norske penger videre til EGP-geriljaen? TV2 bruker en tidligere feltarbeider for FN som eneste kilde til påstandene i programmet. Kildens bakgrunn fra FNs Sannhetskomisjon for Guatemala brukes til å sette direkte sammenheng mellom massakrene denne kommisjonen dokumenterer og de organisasjonene Norsk Folkehjelp støttet fra 1987. Dette er mildt sagt påfallende, all den tid Sannhetskomisjonens rapport ikke trekker noen sammenheng mellom CUC, CPR og CONAVIGUA og massakrer begått av geriljaen.

3. Hvorfor forsøker programinnslaget å etablere nettopp en slik sammenheng? Kan redaksjonen dokumentere noe Sannhetskomisjonens ikke har dokumentert?

MANGEL PÅ SAMMENHENG: Problematikken presenteres løst fra en historisk sammenheng. Kun med et par setninger dekkes tilstanden i Guatemala på begynnelsen av 80-tallet. Da var Guatemala ett av de land i verden med flest drap og forsvinninger, og mest vold og terror mot sivilbefolkningen. Rundt 200 000 mennesker mistet livet i borgerkrigen, og enda flere ble flyktninger eller internfordrevne.

«Guatemala er landet som ble revet opp i en langtrukket borgerkrig. Her har soldater bokstavelig talt vasst i lik. Hæren har stått for massive overgrep, og i et forsøk på å stanse hærens drap har norske hjelpearbeidere gått til den andre ytterligheten og støttet den marxistiske opprørsgeriljaen. FN har i en granskning bevisst at geriljaen sto bak flere regelrette massakrer. Hæren drepte desidert flest, men geriljaen var like bestialsk.» (Hølskog)

Den siste (uthevede) setningen er det eneste innslaget sier om forholdet mellom partene i den langvarige borgerkrigen. Det burde imidlertid være relevant for sammenhengen at FNs Sannhetskomisjon kom fram til at hæren og andre statskontrollerte enheter stod for 93 prosent av massakrene og geriljaen for 3 prosent (4 prosent ukjent ansvar). Ifølge Sannhetskomisjonen var det hæren og staten som begikk folkemord.

(Innlegget er forkortet. red.)

Har pengebudet blod på hendene?

DEBATT

AV GERHARD HØLSKOG
NORSKE SKATTEPENGER har gått til organisasjoner tett knyttet til den blodige EGP-geriljaen i Guatemala. Norsk Folkehjelp formidlet disse pengene, men forsøker i sitt innlegg å snakke bort det som har skjedd.

Et eksempel: Den marxistiske EGP-geriljaen okkuperte landsbyer. Disse landsbyene ble organisert under navnet CPR - «motstandslandsbyer». Blant annet tvang EGP-geriljaen igjennom en kollektivisering på tvers av den indianske kulturen. Den som opponerte ble drept. La oss bare ta ett logisk poeng: Marxistene i EGP slapp selvsagt ingen konkurrerende organisasjoner inn i sine landsbyer. Selv et barn i landsbyen visste at det var geriljaen som bestemte. Da Norsk Folkehjelp ga penger til CPR overlot de i realiteten kontrollen til EGP. Og EGP var uomtvistelig masse mordere.

En annen organisasjon som fikk norske penger var «Bøndenes enhetskomite» CUC. Leser man standardverket «Utopia Unarmed» skrevet av den meksikanske statsviteren Jorge Castaneda finner man svaret: CUC var EGPs måte å organisere bøndene.

Slik kan vi fortsette. Omfattende informasjon om dette har hele tiden stått på vår Internett side: www.tv2.no/riketstilstand. Våre seere blir systematisk fortalt at vi legger ut dokumentasjon på nettet. Her lar vi den tidligere etterforskeren for FNs sannhetskomisjon Henrik Hovland utdype de funnene han har gjort etter omfattende studier i Guatemala. Jon Bakkerud vet at han får svar på mange av sine spørsmål om han leser våre internett sider. Han er bare ikke redelig nok til å nevne det.

Norsk Folkehjelp prøver nå å skape det bildet at kritikken kom overrumplende på dem. Dette er frekt.

Gerhard Hølskog er redaksjonsleder i «Rikets tilstand» (TV2)

Før vårt arbeid kom i gang hadde vi et langt møte med Norsk Folkehjelp der vi diskuterte spørsmålet. Vi sendte to brev. I det siste brevet (28.4.99) forberedte vi Halle Jørn Hanssen på at vi kom til å spørre han om Norsk Folkehjelp og geriljaens «stråorganisasjoner». Intervjuet ble laget nesten et halvt år før vi sendte det. For virkelig å gni det inn sendte vi informasjonssjef Jon Bakkerud, før sending, en utskrift av alt det Halle Jørn Hanssen skulle si i programmet. Ikke på noe tidspunkt benyttet Norsk Folkehjelp anledningen til å uttrykke noen form for bekymring. Halle Jørn Hanssen kom utførlig til orde med det han ville legge vekt på.

Halle Jørn Hanssen valgte i vårt program en klok linje. Han åpnet for diskusjon og beklaget at Norsk Folkehjelp nok kan ha gjort alvorlige feil. Her har informasjonssjef Jon Bakkerud noe å lære.

bistands
aktuelt
Fagblad om utviklingssamarbeid
nr. 9/99 – 2. årgang

Ansvarlig redaktør:
Raymond Johansen

Redaktør:
Gunnar Zachrisen
@gunnar.zachrisen@norad.no

Redaksjonssekretær:
Arve Norheim

Journalister:
Bibiana Dahle Piene
@bibiana.piene@norad.no
Odd Iglebæk
@oddigle@online.no

Redaksjonsråd:
Karen Brit Feldberg,
Høgskolen i Oslo,
Ellen Hansen,
Fellesrådet for Afrika,
John Jones,
Diakonhjemmets
Internasjonale Senter,

Postadresse:
Boks 8034 Dep.,
0030 Oslo

Kontoradresse:
Ruselløkkv. 26 (6. etg.)

Telefon sentralbord:
22 24 20 30

Telefon redaksjon:
22 24 20 40 - 22 24 20 64

Telefon annonser:
22 24 20 40 - 22 24 20 41

Fax:
22 24 20 66

Design / produksjon:
ok design as, Larvik #1974

Trykk:
Media Øst Trykk AS,
Lillestrøm

Abonnement:
Bistandsaktuelt,
c/o Norsk Fredskorpssamband
Drift A/S, boks 6747
St. Olavs plass, 0130 Oslo.
Telefon: 22 99 46 00.
Fax: 22 99 46 01.
E-post: oddvin.forbord@fks.no

Abonnementet er gratis.
Artikler i Bistandsaktuelt
uttrykker ikke nødvendigvis
et offisielt syn.

Utgiver:
NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

ISSN 1501-0201

Redaksjonen avsluttet:
Mandag 15. november 1999

MÅNEDENS SITAT:

«...kundenes forbausende gode fortjeneste er en hovedgrunn til å satse på mikrofinans.»

Terje Mikalsen, investor og leder av rådet i Strømmestiftelsen, Dagens Næringsliv 1. november 1999.

Konsulenter i norsk bistand

Nødhjelp og langsiktig bistand

LEDER

I disse dager er det ti år siden murens fall, og håpets tiår er snart over. Vi har fått en ny verdensorden, hvor USA alene er den dominerende supermakten. Ikke minst har dette fått betydning for Europa. Mange av landene i den tidligere østsonen er ganske så stille i ferd med å integreres i NATO, og kanskje også i EU.

På Balkan og i Kaukasus er derimot utviklingen alt annet enn stabil. Den internasjonale oppmerksomheten er særlig rettet mot konflikter og kriger.

Også strømmen av internasjonal bistand går den samme veien. Penger til nødhjelp, humanitær bistand og flyktningtiltak har økt kraftig. Og ingenting tyder på at nødhjelpen vil avta. Dessverre. Det er viktig å være klar over at dette er en ekstremt krevende bistandsform. Mye penger brukes på kort tid uten at den mest grunnleggende infrastrukturen er tilstede. Kommer pengene fram og vil de ha en langsiktig virkning? Klarer man å etablere rutiner for å hindre korrupsjon?

Det er mange spørsmål som vi aldri kan gi helt gode svar på, fordi forholdene er så ekstreme og det er så mange som trenger akutt hjelp.

De fleste av landene vi er inne i med nødhjelp har også behov for langsiktig bistand. Det betyr at de meste av pengene man putter inn i et land må ha et langsiktig perspektiv. Norge er et av de få landene som også har holdt den langsiktige bistanden på et høyt nivå.

Et langsiktig perspektiv krever samordning mellom giverne og fordeling av oppgaver mellom land og organisasjoner. Men land- og kulturkompetanse er dessverre ofte helt fraværende når hele det internasjonale samfunn velter inn.

Det er bakgrunnen for at Utenriksdepartementet har startet en gjennomgang der de ser på fordelingen av arbeidsoppgaver når ambisjonen er å sette den humanitære bistanden inn i et langsiktig bistandsperspektiv. Dette er et viktig arbeid hvor vi venter i spenning på de endelige konklusjonene.

RJ

Gunnar M. Sørbo er forskningsdirektør ved Chr. Michelsens Institutt.

debatt

• AV GUNNAR M. SØRBO

I BISTANDSAKTUELT 7/99 er det en større reportasje om den økende bruk av konsulenter i norsk bistand. Det gjøres et nummer av den stadig større etterspørselen etter spesialister som kan jobbe med helse og miljø, menneskerettigheter, utdanning og andre «myke» områder som har opplevd vekst på budsjettene. Bistandsaktuelt gir også rom til en kritisk røst, sosialøkonomen Henrik Harbo som mener UD og NORAD lener seg for mye på eksterne konsulentrapporter istedenfor å bygge opp en intern fagbase.

Både NORAD og UD må trolig belage seg på at utviklingen vil fortsette som den har gjort i de senere år. Dette skyldes flere forhold:

■ Noe forenklet kan vi si at bistanden tidligere var basert på et klart bilde av det endelige mål, men på uklar og mangelfull kunnskap om de faktiske forhold i mottakerland. Idag er vi mindre sikre på retning og mål, men desto mer sikre på at bistanden inngår i sosiale, kulturelle, økonomiske og politiske sammenhenger som gjør den svært kunnskapskrevende.

■ Økningen av bistandsvolumet over tid har gitt grunnlag for at stadig flere aktiviteter og formål er finansiert over bistandsbudsjettet. Til tross for konsentrasjonsprinsippet har bistanden etter hvert blitt spredd til et stort antall land, og til et stort antall sektorer og formål i hvert av disse landene. Antall bistandskanaler og institusjoner som er blitt aktører i bistanden har også blitt utvidet, både multilateralt og gjennom frivillige organisasjoner og næringslivet. Mens det på 1960-tallet bare var en håndfull land som mottok norsk u-hjelp, har tallet i 1990-årene nærmet seg 100. Dette inkluderer land i vår egen verdensdel og gjør samordning og styring av bistandsvirksomheten svært krevende.

■ I de senere årene har bistanden blitt stadig mer politisert. Stadig større deler, ikke bare av den humanitære men også den langsiktige bistanden, rettes nå mot områder der det har vært eller fortsatt er alvorlige konflikter (f.eks. Sør-Afrika, Gaza/Vestbredden). Forholdet mellom utenrikspolitikk og bistandspolitikk har blitt stadig tettere, ikke minst i Norge der store deler av utenrikspolitikken er basert på nye koblinger mellom fredbestrebelse, demokratistøtte, bistand og nødhjelp, og med aktiv deltakelse av aktører utenfor UD («den norske modellen»). Bistanden har ikke bare kommet til Europa. Tematikken er utvidet og den involverer oss som deltakere i politiske prosesser i andre land på en langt mer direkte måte enn tidligere.

■ Den «nye» bistanden, rettet mot å bidra til fremme av menneskerettigheter og demokratisering, er også ganske personell-intensiv. Ofte gis den i form av mindre prosjekter til organisasjoner som ikke har kapasitet til å håndtere store pengesummer; prosjekter som støttes er ikke så lett repliserbare; å støtte et opplæringsprogram for ansatte i nasjonalforsamlingen i Namibia krever opplegg som er skreddersydd for ulike personell-kategorier og for Namibia og som ikke så lett kan overføres til andre land og sammenhenger; og bistanden gis ofte i ustabile og vanskelige omstendigheter (ikke minst politisk) som gjør det nødvendig med tett oppfølging og evne til hurtige omstillinger.

EN DISKUSJON om NORAD og organisasjonens bruk av konsulenter må ta utgangs-

punkt i slike endringer. Fra å være et «upolitisk» prosjekt basert på altruisme og solidaritet er store deler av bistanden i ferd med å bli et viktig politikk-felt med betydelige krav til analytisk og kunnskapsmessig beredskap. Aldri har det vært mer spennende å drive med bistand enn nå, men det har heller aldri vært mer krevende.

Det ville selvsagt være illusorisk å tro at NORAD ville kunne klare seg bra uten å bruke andre til å hjelpe seg i dette nye, ulendte farvannet. Harbo har likevel et viktig poeng når han hevder at NORAD må styrke fagbasen sin for å kunne være medspiller og premissleverandør. Imidlertid trengs dette også for å kunne bruke konsulenter på best mulig måte. Forholdet mellom NORAD som primært et byråkrati og NORAD som en faglig organisasjon virker uavklart. Det vi har sett opp gjennom årene er at folk som er blitt rekruttert til organisasjonen med en spesiell kompetanse, enten som antropologer, geografer eller noe annet, stort sett får sin kompetanse redusert etter hvert, både fordi den ikke brukes aktivt av NORAD og fordi det ikke gjennomføres tiltak for å vedlikeholde eller styrke den (sabattordninger, kurs o.l.). Med noen få

unntak (økonomi er ett av dem) forteller dermed NORAD oss andre at organisasjonen bare i mindre grad satses på å være en fag-basert organisasjon.

Faksimile av Bistandsaktuelt nr. 7/99.

JEG TROR IKKE LØSNINGEN er å bygge opp store fagbaser i NORAD. Imidlertid er det nødvendig at organisasjonen har fagkjerner med en kompetanse som er anerkjent i miljøene utenfor organisasjonen. Etter min mening bør dette inkludere faglig kompetanse som idag stort sett overlates til UD (politisk analyse, konflikt og bistand o.a.), rett og slett fordi NORAD trenger den for den operative virksomheten sin.

En styrking av NORAD som faglig organisasjon ville også kunne hindre at konsulentrapporter blir hyllefyll. Slike rapporter er ikke «hellige». De beste av dem består av klare resonnementer om viktige sammenhenger, men slike resonnementer må brynes mot andre resonnementer som f.eks. har med administrative, finansielle eller politiske faktorer å gjøre. Det er i dialog med oppdragsgiveren at konsulenten skal gjøre sitt resonnement relevant, modifisere det, styrke det eller endre det der dette er nødvendig. Men en slik dialog kan bare fungere om konsulenten har en kunde som er krevende, ikke bare på formaliteter knyttet til kontrakten, men også på den faglige biten.

I noen tilfeller får vi følelsen av at det ikke er så viktig hva konsulenten skriver, men at det foreligger en rapport.

Idag opplever vi for ofte at konsulentens arbeid skjer i et faglig og bistandspolitisk vakuum. I noen tilfeller får vi følelsen av at det ikke er så viktig hva konsulenten skriver, men at det foreligger en rapport. Vi savner debatt og kritisk oppfølging i etterkant, gjerne av en intern «task force» som følger konsulentens arbeid og som kan være kreative når det gjelder interne prosesser og det videre arbeid.

NORADs og UDs arbeid vil i det neste tiår kreve enda mer aktiv bruk av eksterne faglig kompetanse hvis norsk bistand skal oppfylle sine mange målsettinger. Utfordringen til NORAD blir å styrke sin egen kompetanse som bestiller og diskusjonspartner. For konsulentene er utfordringen faglig fornying og utvikling av spisskompetanse av internasjonal kvalitet. Da må ikke avhengigheten av UD/NORAD-oppdrag bli for stor. Vi må skaffe oss andre internasjonale erfaringer og den forskningsmessige forankringen må styrkes.

I disse boksene ligger anbudene for Sør-Afrikas tredje mobilkonsesjon. Her ligger også søknaden fra Telenor/Telia, som ønsker å satse milliarder på det sørafrikanske mobilmarkedet. FOTO: ROBERT BOTHA/BUSINESS DAY

Mobilmarked til milliarder

«Telianor» tror på konsesjon i Sør-Afrika – vil søke om NORAD-støtte

Telia/Telenor ligger blant de fremste i kappløpet om å få tildelt den tredje konsesjonen for mobiltelefoni i Sør-Afrika, et marked som om få år vil være verdt titalls milliarder. Om fremstøtet lykkes vil telegiganten trolig søke NORAD om investeringslån.

• BIBIANA DAHLE PIENE

Jeg har aldri hatt så god følelse for en utenlandssatsing før. Vi er skikkelig klare for å vinne denne konsesjonen, sier prosjektleder Christian Erlandsen i Telenor International.

Det sørafrikanske markedet opplever en eksplosjonsartet økning i mobiltelefoni. Hver måned registreres det rundt 200 000 nye abonnenter.

Da den tredje mobilkonsesjonen ble lansert tidlig i vår, undersøkte Telenor og Telia først mulighetene hver for seg, før de ble enige om et felles framstøt – uavhengig av sammenslåingen av de teleselskapene. Til sammen har det kostet i overkant av ti millioner kroner å forberede anbudet.

Men det er en dråpe i havet sammenlignet med verdien av det sørafrikanske markedet, som er ventet å doble seg fra 10 til 20 milliarder kroner innen år 2003.

Anklaget for arroganse. Erlandsen og Telenor/Telia må imidlertid vente i spenning til 3. desember. Da skal anbudsstyret etter planen offentliggjøre vinneren av konsesjonen. Ifølge ulike sørafrikanske kilder er «Telianor» ansett som en av tre potensielle vinnerkandidater.

Men av sine sørafrikanske konkurrenter er Telenor/Telia blitt anklaget for arroganse, og for ikke å følge det sørafrikanske regelverket. Reglene krever at utenlandske selskaper må finne en lokal partner i det svarte næringslivet, såkalt «black empowerment». Riktignok har Telenor/Telia slått seg sammen med paraplyorganisasjonen Afrozone, som representerer en rekke mindre afrikanske selskaper, men det

skjedde ikke før over en måned etter at anbudsrunden gikk ut, noe som ble behørig kommentert av konkurrentene på anbudshøringen i slutten av oktober. «Hårreisende og respektløst» er deres beskrivelse av fremgangsmåten.

Flere stiller seg også tvilende til Telenor/Telias innsatsvilje, etter at det nye selskapets administrerende direktør Tormod Hermansen nylig sa at Øst-Europa, Russland og Asia vil være de prioriterte satsingsområdene fremover.

Det er ingen tvil om at Telenor/Telia ikke fortjener denne kontrakten, sier direktør Terry Rhodes for teleselskapet MSI til den sørafrikanske avisa Business Day.

Bevisst strategi. – Vi har nok vært ukonvensjonelle, men det har vært en bevisst strategi, sier Christian Erlandsen.

– Hvorfor?

– Fordi det var veldig mange løse tråder når det gjelder konsesjonsbetingelser og hvilke krav som stilles til den lokale partneren. Vi ønsket selvsagt å komme unna dette på en billigst mulig måte.

Foreløpig ser det ut til at mobilkonsesjonen vil koste rundt 140 mil-

Ifølge ulike sørafrikanske kilder er «Telianor» ansett som en av tre potensielle vinnerkandidater.

lioner kroner i engangsvgift. I tillegg kommer en avgift på én prosent av det årlige salgsoverskuddet. Dessuten må Telenor/Telia belage seg på å fremskaffe 40 prosent av egenkapitalen på rundt 3,5 milliarder kroner.

Av aksjeporteføljen skal Telenor/Telia ha 51 prosent av aksjene, og dermed kontroll over selskapet, mens Afrozone skal ha 26 prosent. De øvrige 23 prosentene er tiltenkt lokale, statseide selskaper.

Det er fortsatt uklart hvordan Afrozone skal finansiere sin del av konsortiet, men Telenor vil gå inn som garantist på det internasjonale lånemarkedet, opplyser Erlandsen.

NORAD-støtte. Dersom «Telianor» blir tildelt lisensen, vil det være naturlig å søke NORAD om investeringslån, sier Erlandsen.

Telenor/Telia har meldt fra om at de ønsker et møte, bekrefter underdirektør Dag Larsson i NORADs seksjon for næringsutvikling. Han ønsker ikke å kommentere den konkrete saken, men sier at på generelt grunnlag kan lån gis til prosjekter som anses som utviklingsfremmende, og som man ikke greier å finansiere via kommersielle lånemarkeder eller på annen måte.

De nyfusjonerte toppsjefer Tormod Hermansen og Jan-Åke Kark har kastet sine øyne på Sør-Afrikas voksende mobil-marked. FOTO: SCANPIX/AP

notiser

NORAD vil si fra om «dårlig håndverk»

NORADS avdeling for sivilt samfunn vil følge opp Stein-Erik Kruses kritikk av dårlig evalueringshåndverk (Bistandsaktuelt 8/99) i dialog med de organisasjoner som rammes av kritikken.

– Rapporten vi nå har fått fra Kruse vil være nyttig i flere sammenhenger i forhold til organisasjonene. Delvis vil den være med som noe av grunnlaget når vi vurderer nye søknader, delvis vil den danne grunnlag for noen av våre innspill i forbindelse med regelmessig dialog-møter som vi har med organisasjonene, dels som støtte for vår vanlige og organisasjonenes løpende rapportering, sier fungerende avdelingsdirektør Erling Eggen.

I følge Eggen er det aktuelt å drøfte bedre oppgavebeskrivelser og, i enkelte tilfelle, større grad av uavhengighet i evalueringsteamene.

Han understreker imidlertid at hovedinntrykket av evalueringsarbeidet som foregår i organisasjonene er positivt.

– Generelt synes det å være rimelig høy kvalitet på det arbeidet som gjøres, sier Eggen.

Slett skoletilbud

TANZANIA (IPS): Kun sju prosent av Tanzanias befolkning kommer inn på videregående skole. Det er langt under gjennomsnittet for landene sør for Sahara, som er på 20 prosent. I Kenya får om lag halvparten av alle elever tilbud om videregående skolegang. I Tanzania begynner bare 77 prosent av barna på skolen, og halvparten slutter før de er ferdige. Dette skyldes delvis skoleavgiftene, som beløper seg til rundt 400 kroner i året. Det blir for mye for mange, i et land der brutto nasjonalprodukt per innbygger er 940 kroner.

4000 politi sparket

MEXICO (IPS): Rundt 4000 ansatte i det mexicanske kriminalpolitiet er blitt oppsagt etter at en etterforskningsgruppe avslørte at de enten var narkomane, hadde psykiske problemer, eller var overvektige. Undersøkelsen av de 27 000 ansatte i kriminalpolitiet, som blir regnet som en elitestyrke, viste at over 16 prosent «ikke egnede seg for tjeneste». Samtidig som undersøkelsen ble offentliggjort, ble 20 polititjenestemenn arrestert for å ha stjålet 700 sekker med mat, som skulle til ofrene etter en flomkatastrofe i regionen.

Hiv/aids øker i India

INDIA (IPS): India har 3,5 millioner mennesker som er hiv-smittet, ifølge statistikk fra det Indiske nasjonalrådet for aids-kontroll. To millioner av de hiv-smittede og aidssyke bor i fem delstater; Maharashtra, Tamil Nadu, Andra Pradesh, Karnataka og Manipur. Gujarat og Vest-Bengal har moderat forekomst, mens det i resten av landet er lite hiv-smitte.

– Vi må tenke regionalt

Tidligere NORAD-direktør etterlyser et bredere bistandsperspektiv i Afrika

DURBAN (b-a): Norge bør i større grad se bistanden til landene i det sørlige Afrika i sammenheng, mener Norges ambassadør i Sør-Afrika og tidligere NORAD-direktør, Per Ø. Grimstad. – Både NORAD og UD må ha et bredere perspektiv, sier han.

AFRIKA-BISTAND

• I SØR-AFRIKA:
BIBIANA DAHLE PIENE

– Selv om et gitt tiltak er gunstig for et land, er det ikke sikkert at det er bra for utviklingen i regionen, sier Grimstad.

Siden høsten 1996 har han bekledd stillingen som Norges sendemann i Pretoria, i landet som av mange regnes for å være primus motor i utviklingen i det sørlige Afrika – SADC-regionen. 80 prosent av verdiskapningen i regionen kommer fra Sør-Afrika.

Fri flyt. I fjor overførte Norge til sammen rundt 1,5 milliarder kroner i bilateral bistand til regionen, som omfatter 14 land – fra Tanzania og sørover.

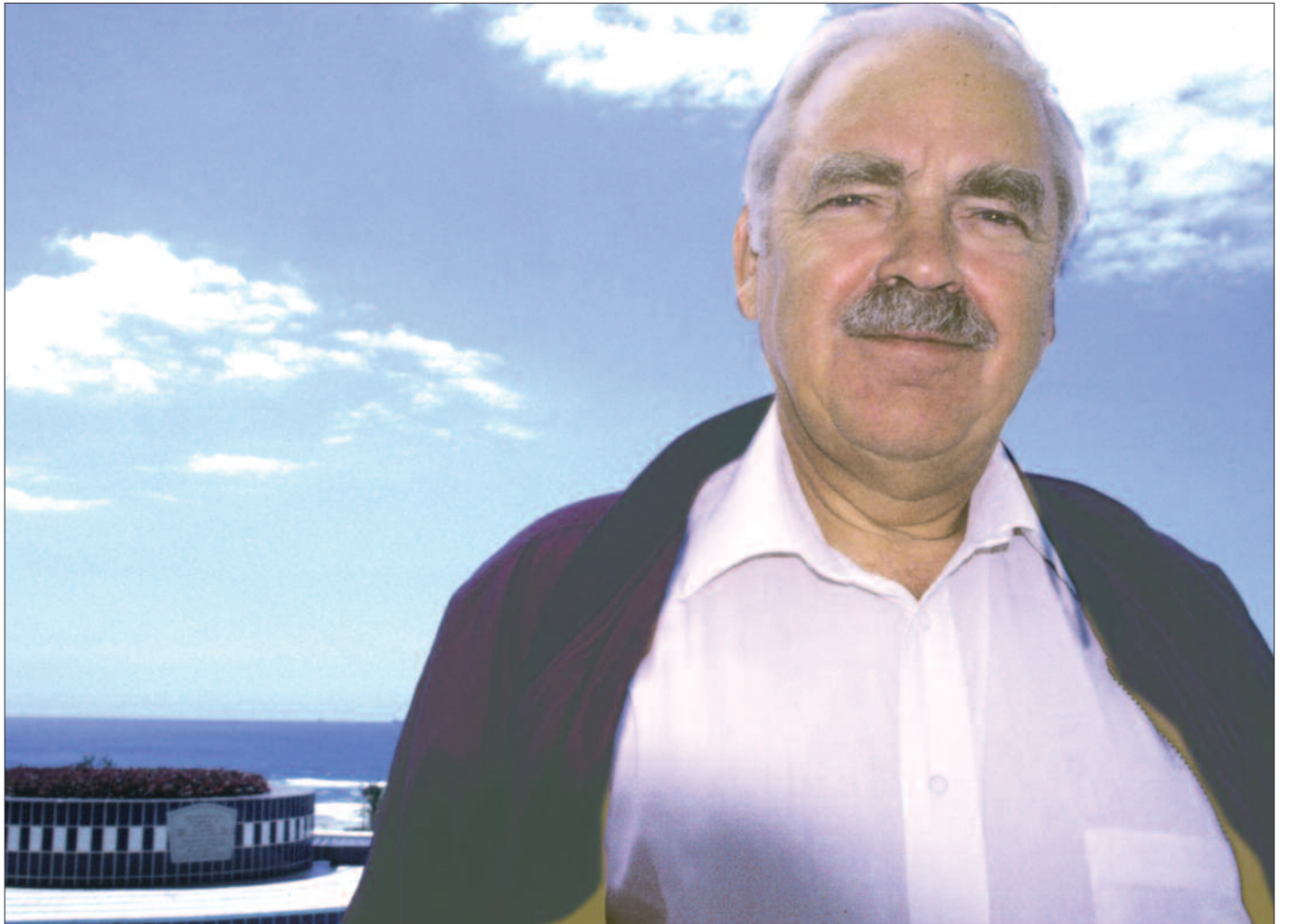
– Vi må ha et mål med dette, og se utviklingen i området under ett, påpeker Grimstad, og trekker frem arbeidet med ny landstrategi for Zambia som eksempel.

– Det zambierne mener de trenger er ikke nødvendigvis det beste for regionen. Og i hvert fall ikke for å forberede landet på et tettere økonomisk samarbeid i regionen. Alle landene vil for eksempel satse på kraftutbygging, men hvilket kraftverk vil vært mest gunstig regionalt sett? Det er slike spørsmål man i større grad bør stille seg, fremholder Grimstad.

Frihandel. I år 2006 skal en frihandelsavtale mellom landene stå ferdig. Det innebærer fri flyt av blant annet penger og, etter hvert, arbeidskraft mellom landene. Men i dag er det en gjengs oppfatning at SADC-organisasjonen fungerer dårlig, hevder Grimstad.

– Vi bør se på hvilke institusjoner som må bygges opp i landene for å forberede dem på frihandelsavtalen. I tillegg må man se nærmere på hva slags institusjoner man støtter både regionalt og lokalt. I samarbeidet mellom finansdepartementer og nasjonalbanker innen SADC (som ledes av Sør-Afrika) mener Sør-Afrika å ha funnet institusjoner, støttet av donorer, som motarbeider de sentrale integrasjons- og samarbeidstiltakene innen SADC.

Hver sin tue. Grimstad mener at for en rekke områder i bistanden kan

Strukturene innen NORAD og UD, samt nettverket av ambassader, fører til «tue-sitting», mener ambassadør Per Ø. Grimstad. – Det tenkes for mye land og for lite region, sier han.

FOTO: BIBIANA DAHLE PIENE

man trekke på krefter som allerede finnes i regionen, i stedet for alltid å tenke bilateralt:

– Innen universitetssamarbeidet kan man utvide det samarbeidet som Norge har etablert, og for eksempel koble universiteter i Sør-Afrika sammen med andre afrikanske universiteter. Det handler rett og slett om å utnytte det potensialet som finnes her bedre, for å hjelpe regionen.

– Og det gjøres ikke i dag?

– Strukturene innen NORAD og UD, samt nettverket av ambassader, gjør at alle sitter på hver sin tue og er ansvarlig for det enkelte land, mener Grimstad som var NORAD-direktør fram til 1996.

– Det er på tide at vi tenker gjennom hvordan vi skal kunne handle regionalt. Og det utspillet må komme fra Oslo, slår han fast.

Bistand er politikk. Den 65-årige ambassadøren sier at han er redd for å virke som en surmaget «sjuende far i huset», og understreker at det også har skjedd mye gledelig i bistanden de siste årene.

– Både de politiske utspill Norge har kommet med internasjonalt, den nye NORAD-strategien, og debatten man har fått til med Bistand-

saktuelt er tegn på nytenkning og positiv bevegelse i bistanden. Ikke minst er det positivt at man har turt å komme ut av skapet og slå fast at bistand er politikk.

– **Må heve blikket.** Den erkjennelsen bør følges opp, mener Grimstad. En av tingene han slås for nå er å få frigjort ambassadene helt eller delvis fra prosjektarbeid.

– Om ambassadene skal ha en politisk mening med det de driver med, så må de i større grad kunne frigjøre seg fra prosjektarbeidet. Dette er svært arbeidskrevende, og gjør det nesten umulig å heve blikket, sier den frittalende ambassadøren, som mener at prosjektarbeidet trygt kan overlates til andre.

– Etter 30 års bistand finnes det etterhvert mange svært gode institusjoner både i Norge, internasjonalt og i mottakerlandene, som er på linje med vår bistandstenkning. Ambassadens rolle må være å utarbeide den politiske og bistandsmessige strategien, budsjettere ressursbruken, kontrollere resultatene, og eventuelt revidere kursen.

Ambassaden i Sør-Afrika her selv prøvd ut konseptet på områder som miljø og demokrati/menneskerettigheter, der ansvaret for prosjek-

tene har vært lagt til eksterne partnere – i dette tilfellet Miljøverndepartementet/Riksantikvaren og Institutt for Menneskerettigheter ved Universitetet i Oslo.

– Så langt er vi svært fornøyde med samarbeidet. Kanskje er det noe å lære her, sier Grimstad.

Et minefelt. – På politisk hold diskuterer man nå å gi støtte til politiske partier. Hvordan ser du på dette?

– Dette er et vanskelig område, rene minefeltet! Hvis man først åpner den døra, står muligheten åpen for å manipulere politikken i et land. Man griper inn i en prosess i et annet land som det ofte er forferdelig vanskelig å ha oversikt over. Land med mindre skrupler enn det vi har i Norden, vil lett få en unnskyldning for politisk påvirkning. Og hvordan skal støtten gis? Hvordan skal man få til en rettferdig fordeling av pengene i et korrupt regime? Skal man bare støtte opposisjonen? Det er mange feller i dette, sier en betenkt Grimstad.

– Derimot kan det å hjelpe politiske partier med organisering og administrasjon være en fornuftig investering for å hjelpe et demokrati i gang, for eksempel som et felt for det «nye fredskorpset».

”

Det er positivt at man har turt å komme ut av skapet og slå fast at bistand er politikk.

Per Ø. Grimstad, ambassadør i Sør-Afrika

Mbeki og Bondevik danner grønt broderskap

• BIBIANA DAHLE PIENE

I februar 2000 skal statsminister Kjell Magne Bondevik etter planen besøke Sør-Afrika. Under besøket skal en femårig avtale om internasjonalt miljøsamarbeid mellom Norge og Sør-Afrika undertegnes.

– Dette er en unik avtale for både Norge og Sør-Afrika. Det er en allianse mellom nord og sør som går langt ut over bistanden, i forhold til inter-

nasjonale spørsmål som klimakonvensjonen og konfliktløsninger innen FN, sier Norges ambassadør Per Ø. Grimstad.

Grimstad betegner det nye samarbeidet som både ambisiøst og visjonært, og peker på at Norge og Sør-Afrika har den samme forståelsen av hvordan demokratiske prinsipper skal ligge til grunn i arbeidet rundt globale spørsmål. Også tidligere har

de to landene stått sammen i internasjonale forhandlinger, for eksempel ved inngåelsen av den internasjonale landminekonvensjonen.

– Et resultat av samarbeidet vil forhåpentlig bli at vi kan komme nærmere en felles forståelse av internasjonale miljøspørsmål, og stå sammen i internasjonale forhandlinger. Etter hvert håper vi å få til det samme på fiskerispørsmål,

universitetssamarbeid og forskning, og på andre områder, sier han.

Den tette samarbeidet har blant annet ført til at Sør-Afrika støtter Norges kandidatur til FNs sikkerhetsråd.

Også Nigeria og Mosambik er mulige stopp på Bondeviks reiserute, men dette er ennå ikke formelt bekreftet.

Det nye «Super-NORAD»

Arbeidsgruppe vil flytte bistand for milliarder fra UD til NORAD

Forvaltningen av tunge tilskuddsposter som «menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktingetiltak», bistand til det tidligere Jugoslavia, miljøtiltak og multi-bi-bistand bør flyttes fra Utenriksdepartementet til NORAD. Det foreslår en arbeidsgruppe i UD.

• GUNNAR ZACHRISEN

Mens Steen & Strøms leietakere forbereder julesalget i underetasjene til NORADs nye kontorbygg i Vika foreligger det planer om et «utsalg» av enda større dimensjoner på den andre siden av Ruseløkkveien i Oslo sentrum. I Victoria Terrasse har en arbeidsgruppe under ledelse av UDs spesialråd Tanja Storm lagt siste hånd på en rapport om modernisering av utenriksstjenestens tilskuddsforvaltning.

Målet med rapporten har vært å foreslå tiltak for å gjøre Utenriksdepartementet bedre i stand til å utføre sine primæroppgaver som sekretariat for politisk ledelse, blant annet innenfor utenrikspolitisk strategiarbeid. I tillegg håper man å effektivisere og kvalitetssikre tilskuddsforvaltningen. Et viktig hensyn har dessuten vært å få en større sammenheng mellom ulike typer bistand – særlig langsiktig bilateral og kortsiktig humanitær bistand.

En liten revolusjon. – Det er viktig å understreke at denne rapporten fortsatt er til behandling i departementet, og at den foreløpig bare står for arbeidsgruppens regning, sier arbeidsgruppens leder spesialråd i Utenriksdepartementet Tanja Storm.

Dersom arbeidsgruppen får det som den vil, er det snakk om store omveltninger i norsk bistandsforvaltning. Følgende poster foreslås flyttet fra Utenriksdepartementet til NORAD:

- Tilskudd til menneskerettigheter, humanitær bistand og flyktingetiltak – til sammen rundt 1,2 milliarder kroner (1999), herunder tilskudd til det palestinske området (130 millioner kroner)
- Tilskudd til det tidligere Jugoslavia og ODA-godkjente OSSE-land – i underkant av 1 milliard kroner (1999)
- Tilskudd til multi-bi samarbeid – om lag 330 millioner kroner

FAKTA:

Humanitær bistand – hjelpeinnsats overfor mennesker i en mer eller mindre akutt nødsituasjon, også kalt nødhjelp. Det meste av den norske nødhjelpen kanaliseres igjennom de «fem store» frivillige hjelpeorganisasjonene.

Multi-bi-bistand – betegnelse for øremerket støtte som administreres av multilaterale organisasjoner, dvs. FN-organisasjoner og utviklingsbanker.

ODA – offentlig bistand («Official Development Assistance»), etter kriterier utformet av OECDs utviklingskomite

OSSE – Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa

Den nye «super-NORAD» vil kunne få et betydelig utvidet «vareutvalg» sammenlignet med det gamle NORAD.

FOTO: GUNNAR ZACHRISEN

”**Det vil i spesielle tilfeller kunne være aktuelt å holde tilbake i departementet mindre deler av bevilningene for å ivareta enkelte sider ved initiativ og prosesser av politisk sensitiv karakter...**»

«Modernisering av utenriksstjenestens tilskuddsforvaltning». Rapport fra arbeidsgruppe i Utenriksdepartementet.

■ Tilskudd til miljø- og naturressursforvaltning – 310 millioner kroner

■ Tilskudd til forsknings og kompetanseutvikling i utviklingsland (allerede overført NORAD) – 185 millioner kroner

■ Tilskudd til generelle tiltak for fred, forsoning og demokrati – 70 millioner kroner

■ Tilskudd til tiltak for å bedre kvinners situasjon og likestilling – 35 millioner kroner

■ I tillegg vil også tilskudd til Samarbeidsprogrammet med Sentral- og Øst-Europa (unntatt atomsikker-

hetstiltak, som overføres Statens Strålevern), fred- og demokrati-tiltak i land som ikke er ODA-godkjent og tilskudd til internasjonale klima- og miljøprosjekter overføres fra UD til NORAD.

Super-NORAD. Alt i alt kan det med andre ord være snakk om ønskede tilskuddsoverføringer fra UD til NORAD til en verdi av om lag 3,2 milliard kroner – riktig nok forutsatt at tilskuddene var overført til 1999-pris (et år da Kosovo sto for en tilleggsbevilgning på 593 millioner kroner). Dagens NORAD forvalter til

NORAD er klar til å ta utfordringen

– Fra NORADs side avventer vi nå Utenriksdepartementets behandling av saken. Hvis departementet ender opp med å tildele NORAD et økt ansvar og nye oppgaver, ser vi naturligvis positivt på det og de spennende utfordringer det vil innebære, sier NORADs direktør Tove Strand i en kommentar til arbeidsgruppens forslag.

Hun mener at en eventuell beslutning i departementet om å støt-

te forslagene vil kreve store interne omorganiseringer og økte ressurser til NORAD, men ønsker ikke å spekulere i for eksempel hvor mange nye stillinger NORAD vil måtte få tilført.

NORAD er klar til å ta utfordringen, dersom departementet gir sitt klare signal, forsikrer NORAD-direktør Tove Strand.

FOTO: TROND ISAKSEN

sammenligning 4,5 milliarder kroner av et totalt bistandsbudsjett i 1999 på drøyt 10 milliarder kroner. Det er også grunn til å merke seg at det er noen av de mest politisk populære og «hurtigvoksende» tilskuddspostene som nå foreslås flyttet.

Hvor stor det nye «Super-NORAD» sin bistandsportefølje blir og hvor raskt eventuelle overføringer vil skje, vil avhenge av hva kommende arbeidsgruppers arbeid.

Men arbeidsgruppa nevner også muligheten for å holde tilbake mindre beløp. «Det vil i spesielle tilfeller kunne være aktuelt å holde tilbake i departementet mindre deler av bevilgningene for å ivareta enkelte sider ved initiativ og prosesser av politisk sensitiv karakter eller andre hensyn som krever styring på detaljnivå fra departementets side.», heter det i rapporten. Det vil også kunne bli aktuelt å holde tilbake noe av multi-bi-bevilgningen, framgår det.

NORAD må få ny kompetanse. Ifølge rapporten bør det vurderes å opprette et «team» med deltakelse fra departementet og NORAD for rask styring og fleksibel iverksettelse av beslutninger knyttet til nødhjelp. Dessuten må NORAD tilpasses de nye ordningene. Det innebærer blant annet at direktoratet må utvikle ny kompetanse, tilpasse organisasjonsstrukturen, og ikke minst utvikle større grad av fleksibilitet og hurtighet i sine rutiner. Som følge av dette regner arbeidsgruppen med at det vil bli behov for en overgangsperiode med grundige forberedelser.

UDs restportefølje

Følgende tilskuddsordninger bør beholdes i Utenriksdepartementet, ifølge arbeidsgruppen:

- tilskudd til internasjonale organisasjoner
- tilskudd til tapsavsetning og grunnfondskapital i NORFUND
- innskudd i finansinstitusjoner og tilskudd til FN-organisasjoner, andre organisasjoner og gjeldslette-tiltak (generelle bidrag)
- generelle bidrag til UNHCR og UNRWA
- generelle bidrag (bl.a. til GEF) knyttet til tilskuddene til internasjonale klima- og miljøtiltak
- Midler som departementet i dag forvalter til kultur- og informasjonsformål, samt utviklingsforskning (i Norge) skal også beholdes i departementet.

Balkan danser etter Vestens pipe

Giverne bruker bistand for å presse fram fred

Med utviklingsminister Hilde Frafjord Johnsons velsignelse er den norske bistanden til Balkan knyttet til sterke politiske betingelser, mens hevdvunne prinsipper som mottakeransvar og partnerskap inntil videre må vike.

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Vi kan ikke drive tradisjonell norsk bistand på Balkan. Da blir pengene borte, slår Balkan-rådgiver i Utenriksdepartementet Jan Braathu fast.

Da statsbudsjettet ble behandlet tidligere i år, ble det vedtatt å utarbeide en egen plan for den langsiktige bistanden til Balkan. UD har foreslått å bevilge 800 millioner bistandskroner til landene i Sørøst-Europa. I en fersk stortingsmelding, St.meld. nr.13 «Hovedtrekk i fremtidig norsk bistand til landene i Sørøst-Europa», heter det at faktorer som mangelen på sivil administrasjon, indre etniske motsetninger og kriminalitet spiller inn på hvordan bistanden skal innrettes.

- Vi kaster ikke prinsippet om mottakeransvar over bord, men i lys av situasjonen i disse landene må det vike inntil videre, sier Braathu.

- Kort fortalt er landene pålagt å gjøre som vi, det internasjonale samfunnet sier, og ikke som de selv vil, ellers blir det ikke noen penger å få. Vi bruker bistanden som en gulrot for å få landene til å samarbeide. For å få stabilitet på Balkan må man få til et økonomisk samarbeid på tvers av landegrensene, fremholder han.

Politisk virkemiddel. - Det viktigste med denne meldingen er at vi, i likhet med de øvrige giverlandene, for første gang forsøker å se på alle virkemidlene til hele regionen under ett, og ikke bare ser på ett og ett land, sier Braathu.

I årene 1991 til 1998 ble det bevilget i alt 2,2 milliarder kroner til Balkan, eller i underkant av 300 millioner kroner i året i snitt. I år ble det avsatt 330 millioner kroner til landene i det tidligere Jugoslavia i den ordinære bevilgningen. Men diverse tilleggsbevilgninger samt utgifter i forbindelse med flyktningestrømmen fra Kosovo innebærer at den samlede bistanden til regionen i år

vil overstige én milliard kroner.

Forslaget for neste års budsjett representerer likevel en dramatisk økning av den ordinære bevilgningen.

- Det meste av de tidligere bevilgningene gikk til Bosnia. Når flere land kommer med i samarbeidet blir det naturlig å øke bistanden. Dette er Norges bidrag til den felles oppgaven som alle våre allierte nå samler seg om, nemlig å skape fred på Balkan. Bistanden kan i større grad enn den øvrige bistanden anses som et utenriks- og sikkerhetspolitisk virkemiddel, sier Braathu.

De 800 millionene skal først og fremst brukes til humanitær bistand, herunder minerydding, infrastrukturtiltak, demokratitil-

«Vi bruker bistanden som en gulrot for å få landene til å samarbeide

tak, regional næringsutvikling og utvikling av markedsbaserte økonomier, heter det i stortingsmeldingen.

Hvordan de norske pengene skal fordeles er fortsatt et åpent spørsmål.

Koster dyrt. Det gjenstår mye arbeid rundt å regne ut hvor mye gjenoppbyggingen kommer til å koste. Men foreløpige anslag tyder på det i alle fall ikke blir billig. Foreløpige beregninger for Kosovo antyder et behov på rundt fire milliarder kroner til umiddelbare humanitære tiltak.

Til det mer langsiktige oppbyggingsarbeidet trengs det rundt 20 milliarder kroner de neste fire - fem år.

En britisk FN-soldat laster ut vinterklær til flyktninger i Kosovo. Giversamfunnet bruker bistand som gulrot for å skape fred på Balkan.

FOTO: SCANPIX

Pakt om stabilitet

Rammen for hjelpen til Balkan er den såkalte Stabilitetspakten for Sørøst-Europa, som ble vedtatt i Köln i juni i år. Pakten omfatter de fem mottakerlandene Kroatia, Bosnia-Hercegovina, Den føderale republikken Jugoslavia (som ikke vil få bistand så lenge det nåværende regimet sitter ved makten), Makedonia og Albania. I tillegg er Bulgaria og Romania med i pakten.

EU er gitt et overordnet ansvar for koordinering av bistanden, mens pakten formelt ligger under OSSEs paraply. Norge har i dag observatørstatus, men arbeider for fullverdig medlemsstatus.

- Synet på Jugoslavia er problematisk

- Norge knytter støtten opp til Stabilitetspakten. Det er i og for seg naturlig, problemet er at det ikke skjer noe som helst innen pakten. Det er helt dødt, sier Balkan-ekspert Espen Barth Eide ved Norsk Utenrikspolitisk Institutt (NUPI) i en kommentar til stortingsmeldingen.

De internasjonale hjelperne har viktet seg inn i et stort dilemma ved å legge så mye politisk prestisje i å holde Milosevic-regimet utenfor, mener Barth Eide.

- Det eneste som landene i pakten har felles, er at de alle grenser til Jugoslavia. Å bygge en plan for hele regionen uten å ta med midten er klart problematisk, sier han.

- En nærliggende tanke ville være å støtte hvert enkelt land for seg. Men det ville styrke de kreftene som driver landene i regionen fra hverandre. I stedet bør man gjøre noe med måten vi ser på Jugoslavia på. Jeg har full forståelse for at man ikke er videre interessert i å gi økonomisk hjelp til en man har gått til krig mot, men utestengingen av Milosevic og Serbia er blitt en bremsekloss for utviklingen i hele regionen. Hele satsingen hadde vært fin dersom Milosevic ville gå av, men det har han jo ingen planer om, sier Barth Eide.

- Nulltoleranse mot korrupsjon er vanskelig

- Hvor lenge skal vi tåle at for eksempel medisiner blir liggende på et tollager fordi vi ikke vil betale bestikkelser, spør de frivillige organisasjonene.

• BIBIANA DAHLE PIENE

- Å kjempe mot korrupsjon er vanskeligere jo nærmere virkeligheten man kommer, fastslår Ståle Stavrum I FORUT.

- Kan vårt humanitære arbeid legitimere det å betale bestikkelser når vi føler oss tvunget til det, spør han.

Da statsråd Hilde Frafjord Johnson holdt sin utenrikspolitiske redegjørelse i Stortinget på forsommeren, oppfordret hun de frivillige organisasjonene til en kompro-

missløs kamp mot korrupsjon. Men på et seminar i NORADs regi om korrupsjon og bistand kom motforestillningene frem.

- En kompromissløs holdning skaper vanskeligheter når man skal forholde seg praktisk til det statsråden kaller «nødkorrupsjon», sier Nils Christian Faarlund i Bistandsnemda.

- Hva gjør du den dagen en av de ansatte tar penger fra kassa fordi broren er blitt syk, spør han retorisk.

Også Svein Villumstad i Kirkens Nødhjelp stiller spørsmål ved null toleranse-prinsippet.

- Skal vi tåle konsekvensene av at datamaskinene med våre nye regnskapsystemer blir liggende på tollageret i nærmere ett år?

Samtidig må man ikke falle for

”

Hva gjør du den dagen en av de ansatte tar penger fra kassa fordi broren er blitt syk?

Nils Christian Faarlund, Bistandsnemda

fristelsen til å angripe korrupsjonen bare på det laveste og mest konkrete nivået, understreker Villumstad

- Vi må også bruke vår påvirkningskraft til å sørge for at bedrifter som etablerer seg i samarbeidslandene forplikter seg til grunnleggende etiske retningslinjer, sier han.

I Utenriksdepartementet hersker forståelse for at organisasjoner kan komme i klemma mellom å betale bestikkelser og få gjort jobben. Samtidig har norske myndigheter inntatt et krystallklart standpunkt:

- Vi forventer at alle som kanaliserer norsk bistand ikke tolererer korrupsjon. Vi kan ikke ignorere den omfattende empiriske dokumentasjonen på at korrupsjon hindrer utvikling og fattigdomsbe-

kjempelse. Norske bistandsorganisasjoner må ikke komme i den stilling at de legitimerer korrupsjon, sier politisk rådgiver i Utenriksdepartementet Olav Kjørven.

- Av og til kan man havne oppi en veldig skvis mellom to onder, som når medisiner blir sittende fast i tollene. Vi kan ikke lukke øynene for dette. Men det er viktig å opparbeide seg en status: Flere steder er det en kjent sak at norske bistandsorganisasjoner er helt umulige å korrumpere, og der blir ikke ting sittende fast i tollene.

- Er det en idé å innarbeide rutiner ved norske ambassader for å håndtere slike saker?

- Det må vi se nærmere på. Men det høres umiddelbart veldig interessant ut, sier Kjørven.

BALKAN

KORRUPSJON

Bistand «forsvant» i Uganda

Norges Handikapforbund ble svindlet av offentlig ansatte

To utro tjenere i Ugandas embetsverk kan ha under-slått opptil flere hundre tusen kroner fra Norges Handikapforbund (NHF), en organisasjon innenfor Atlas-alliansen. – Vi har dokumentasjon på at 70 000 kroner er stjålet. Hvor mye mer det kan være snakk om vet vi ikke, ettersom saken ennå pågår, sier Svein Brodtkorb i NHF. NORAD skal nå gå saken etter i sømmene.

• BIBIANA DAHLE PIENE

– Vi ønsker å få alt i saken opp på bordet, sier Svein Brodtkorb i Norges Handikapforbund.

FOTO: STIAN GREEN

KORUPPSJON

To embedsmenn fra Departementet for likestilling, arbeid og sosial utvikling – en avdelingsdirektør og en regnskapsfører – er nå tiltalt for underslag. De to er imidlertid blitt løslatt mot kausjon.

NHF har hatt prosjekter i Uganda siden midten av 80-tallet, og tar underslaget svært alvorlig. Saken har likevel ikke svekket tilliten til de ugandiske partnerne.

– Vår oppfatning er at myndighetene har håndtert saken på en god måte. Vi har fortsatt stor tillit til alle partnerne våre, korrupsjon er ikke det som preger vår hverdag i Uganda, sier ansvarlig for Øst-Afrika i NHF Svein Brodtkorb.

Kurs på papiret. I 1991 startet NHF et nasjonalt, lokalbasert rehabiliteringsprogram for handikappede i Uganda (CBR-programmet), i samarbeid med ugandiske myndigheter. Til sammen er mellom 25 og 30 millioner kroner pløyd inn i programmet, som har opplæring av fagfolk og bevisstgjøring som hovedkomponenter. Pengene blir styrt gjennom tre forskjellige departementer ut til ti distrikter.

I januar 1998 fikk daværende rådgiver for prosjektet, Erling Sævareide, tips fra ugandiske informanter innenfor Departementet for likestilling om å kikke nærmere på pengebruken i departementet. Mistanken rettet seg raskt mot avdelingsdirektøren og regnskapsføreren. Da NHF sentralt etterlyste de

”**Revisor kunne raskt konstatere at kvitteringer, deltakerlister, dokumentasjon på utgifter til opphold og mat og så videre var ren forfalskning.**

partementets egne regnskaper, skjedde ingenting. Først da forbundet i oktober ba sin revisor om å undersøke to seminarer som – på papiret – skulle ha foregått i distriktene Rukungiri og Ntungamo, ble det fortgang i saken.

Revisor kunne raskt konstatere at kvitteringer, deltakerlister, dokumentasjon på utgifter til opphold og mat og så videre var ren oppdiktning. I Ntungamo eksisterer ikke engang stedet der et tre dagers kurs angivelig skulle ha vært holdt.

Ifølge revisorrapporten omfatter svindelen 10 millioner ugandiske shilling, om lag 70 000 norske kroner.

– Vi underrettet Ugandas finansdepartement. De tok umiddelbart fatt i saken, og oversendte den til politiet, sier Svein Brodtkorb.

– Hvorfor tok det så lang tid før dere ba revisor undersøke saken nærmere?

– Vi måtte først finne ut hvor vi skulle begynne å lete. Etter hvert fikk vi mer konkrete tips, sier Brodtkorb.

Ytterligere undersøkelser fra revisor har avslørt at de samme personene trolig har vært involvert i mer svindel, men det har ikke latt seg gjøre å dokumentere omfanget.

– Det er ikke usannsynlig at det til sammen dreier seg om et par hundre tusen kroner, sier Brodtkorb. Det er heller ikke klart om det har foregått underslag før årene 1997-98.

Vise ansvar. Etter at saken ble oversendt politiet gikk det flere måne-

der før de som hadde begått underslaget ble fjernet fra sine stillinger. I denne perioden holdt NHF alle utbetalinger tilbake, og sendte en rekke purrebrev til myndighetene i Uganda for å få fortgang i saken.

Først i februar 1999 ble de to arrestert. Saken verserer nå i det ugandiske rettsapparatet, og har vært gjennom flere høringer og en rekke utsettelse. Etter det Bistandsaktuelt kjenner til skal saken opp på nytt i slutten av november.

For NHF var det prinsipielt viktig at ugandiske myndigheter fikk muligheter til å håndtere saken selv, og kunne vise ansvar. Samtidig er det svært viktig å ikke gjøre noe drastisk før man har fellede bevis, fremholder Svein Brodtkorb.

– Det er vanskelig å nå frem. Vi kunne risikert at det ugandiske byråkratiet pulveriserte saken, og at den aldri ville gått videre. Dette ville ha skadet samarbeidsforholdet, sier han.

– Det er jo norske midler som er

Forfalskninger av kvitteringer i forbindelse med kurs og seminarer er en klassisk underslagsmetode.

ILLUSTRASJONSFOTO: NHF

NORAD sender team for å undersøke saken

Underslaget av midler fra Norges Handikapforbund (NHF) og måten det ble håndtert på har skapt konflikter mellom NHF og NORAD. Sistnevnte er lite fornøyd med at NHF ikke informerte om forholdet før langt ute i prosessen.

– Dette var en formell feil fra vår side, som vi tar selvkritikk på. Vi informerte ambassaden i Uganda, som administreres av NORAD, og trodde at det holdt, sier Brodtkorb.

– **Fragmentert kritikk.** NHF er på sin side svært lite fornøyd med hvordan NORAD har håndtert saken.

– Vi orienterte ambassaden skriftlig om saken i november 1998 og NORAD sentralt i februar 1999.

Tross dette har vi ennå ikke mottatt ett eneste skriftlig innspill i saken fra NORADs side. I løpet av saksgangen har vi vært nødt til å forholde oss til fragmenterte kritiske antydninger avgitt muntlig fra NORAD-representanter, noe som ikke har bidratt konstruktivt i arbeidet rundt underslaget, sier Svein Brodtkorb.

– Vi mener vi har gjort det vi kan for å dokumentere og avdekke forholdene i saken, og hadde forventet større aktivitet fra NORADs side med konkret kritikk eller eventuell støtte i sakens gang. Vi mener det er helt avgjørende at NORAD skaper et åpent miljø hvor vi i fellesskap kan legge en strategi for hvordan vi kan forhindre, oppdage og håndtere kor-

underslått. Hvor går grensen for NHFs ansvar i å forfølge saken?

– Denne saken gjelder offentlige ansatte. Vi kan jo ikke gå til sak mot ugandiske myndigheter. For oss var det viktig at de selv tok hånd om dette. Hadde de ikke gjort det på en tilfredsstillende måte ville vi avvirket støtten til dette departementet, sier Brodtkorb.

– Denne saken tyder på at norske penger ikke er så trygge som man liker å tro?

– I dette programmet er det svært mange aktører. Det ville være naivt å tro at noe sånt som dette ikke kunne skje.

Korrupsjonssaken har ført til en rekke endringer av økonomiforvaltningen i programmet. Brodtkorb trekker særlig frem at revisor er gitt et utvidet mandat til å kontrollere fakturaer. Erling Sævareide, som var stedlig rådgiver i Uganda fram til sommeren 1999, skriver i en rapport at det lokale revisorfirmaet utelukkende hadde kontrollert fakturaer opp mot regnskapene.

– Vi har firedoblet innsatsen på dette området. Det er jo en prinsipielt spørsmål hvor mye av bistanden som bør brukes til dette, men samtidig kan bedre økonomistyring føre til at mer penger kommer fram til brukerne, sier Brodtkorb.

Innfløkte lover. Da saken ble oversendt til politi og påtalemyndighet, ble NHF rådet av ambassaden til å engasjere en egen advokat til å følge saken. Ambassaden stilte selv som observatør i de første rettsforhandlingene mot de tiltalte.

– Den lokale lovgivningen er ganske innfløkt. Det er en fordel å ha en advokat som kjenner systemet, mener ambassadesekretær Britt Hilde Kjølås ved ambassaden i Kampala.

NHF er imidlertid av en annen mening.

– Dersom vi hadde satt en egen advokat på saken, ville vi signalisert mistillit til hele det ugandiske systemet. Det ville vi ikke. Derimot ønsket vi full offentlighet om saken, slik at den kunne bidra til skjerpede rutiner og ha en preventiv effekt, kommenterer Brodtkorb.

Heller ikke ambassaden mener at den kunne gjort mer da underslaget ble en politisak.

– Siden saken nå er overlatt til ugandiske påtalemyndigheter, ser vi vanskelig at ambassaden kan ha noen aktiv rolle i den videre prosessen, skriver Norges ambassadør i Uganda Arild Øyen i en kommentar til Bistandsaktuelt.

rupsjon. Dette har vi etterlyst fra NORAD, men vi har ikke fått noe svar.

Toppen av isfjell? NORAD ønsker nå å sende ned et evalueringsteam for å gjennomgå hele saken på nytt, for å se om saken er toppen av et isfjell.

– Denne saken viser vel at penger kanalisert gjennom frivillige organisasjoner også er utsatt for korrupsjon?

– Det hersker det liten tvil om, sier fungerende direktør i avdeling for sivilt samfunn Erling Eggen.

– I denne konkrete saken ønsker vi full offentlighet, at alt kommer på bordet, og at en gjennomgang viser hvordan saken er håndtert fra alle parter. Vi har alle noe å lære av dette, sier Brodtkorb.

FAKTA: SAKENS GANG

Høsten 1997: Mistanken vekkes.

Januar 1998: NHF ber Departementet for likestilling, arbeid og sosial utvikling om å legge fram regnskaper for egen innsats i programmet. I juli sender NHF en purring.

September: NHF oppfordres til å gå til ekspedisjonssjefen i Finansdepartementet for å ta opp saken, men aviser forslaget fordi ingenting så langt er dokumentert.

Oktober: NHF engasjerer sin revisor til å undersøke to seminarer som angivelig skal være avholdt.

November: Revisor legger fram en rapport som dokumenterer forholdene. Rapporten oversendes Finansdepartementet, som instruerer likestillingsdepartementet til å suspendere de to som er involvert. Saken oversendes til politiet, og NHF gjør ambassaden i Kampala oppmerksom på forholdene.

Desember: Ugandas likestillingsminister besøker Norge. I et møte med NHF lover hun å ordne opp umiddelbart.

Januar 1999: NHF stanser alle utbetalinger til CBR-programmet.

Februar: Den 12. februar blir de to som nå er siktet arrestert. I slutten av måneden blir NORAD orientert om saken. NHF engasjerer revisor til å foreta ytterligere undersøkelser. Disse avdekker mer svindel.

November: Saken er utsatt fire ganger siden juni. Siste nytt er at saken skal opp 23 – 25 november 1999.

– Må vite hva man slåss mot

Korrupsjonsforskere i Bangladesh utfordrer NORAD og advarer mot lettvinne løsninger

DHAKA (b-a):– De politiske partiene våre er de virkelig korrupte. Hele det politiske systemet gir legitimitet til en altomfattende korrupsjon som øker for hvert år som går, særlig ved store offentlige innkjøp og anbud, sier professor i siviløkonomi Mozaffar Ahmed ved universitetet i Dhaka i Bangladesh.

• FARZAHA RUPA OG

WAHIDUR RAHMAN KHONDKAR

Professoren sier at det skal bli spennende å se om NORAD tør å forholde seg til denne korrupsjonen etter at den norske regjeringen har utnevnt sitt bistandsdirektorat til «internasjonal frontorganisasjon mot korrupsjon». Han har gjort flere undersøkelser rundt korrupsjon i Bangladesh. De viser at politiet og rettsvesenet er blant de mest korrupte, mens røttene til korrupsjonen ligger i det politiske systemet.

– Folk reagerer spesielt kraftig på korrupsjon i disse institusjonene, som jo nettopp skal håndheve lov og orden og selv bekjempe korrupsjon. Resultatene ble beskrevet i aviser i Bangladesh, men myndighetene forsøkte å hindre en internasjonal offentliggjøring, sier Mozaffar Ahmed.

Hans undersøkelser dokumenterer korrupsjon på de aller fleste samfunnsområdene.

– Til vår overraskelse fant vi også mye korrupsjon i frivillige organisasjoner, for eksempel blant dem som driver med mikrokreditt og småindustri. Generelt vil jeg si at NGOer ikke er bedre enn statlige institusjoner med hensyn til korrupsjon. NORAD gjør dermed feil hvis de «frikjenner» alle NGOene, sier Mozaffar Ahmed.

Må tolerere et visst nivå. – Et utspill om å bekjempe korrupsjon uten å definere hva korrupsjon er, har ingen hensikt, sier Sajjad Jahir, seniorforsker ved Bangladesh Institute of Development Studies (BIDS), som gjennom flere år har analysert korrupsjon som samfunnsfenomen i Bangladesh.

– Jeg ser forskjellene på «nødkorrupsjon» og «grådighetskorrupsjon», som den norske bistandsministeren trekker fram. Samtidig håper jeg ikke de norske offentlige bistandsgiverne blir veldig skuffet hvis kampen mot nødkorrupsjo-

”

En organisasjon som virker ukorrupt kan være svært korrupt, og et regnskap som virker regnskaps-teknisk i orden kan skjule at mye penger har havnet i feil hender.

Seniorforsker Sajjad Jahir, Bangladesh Institute of Development Studies

– Alle bistandspartnere vil forsøke å få attesten «ukorrupt», sier Sajjad Jahir i Bangladesh Institute of Development Studies. FOTO: DRIK

Undersøkelser som professor i siviløkonomi Mozaffar Ahmed har gjort, viser at det finnes utstrakt korrupsjon på de aller fleste samfunnsområder i Bangladesh. FOTO: DRIK

nen eller småkorrupsjon ikke fører fram. Denne formen for korrupsjon har gjennom mange år vevd seg tett inn i alle samfunnsforhold, og mange private og offentlige tjenester ville trolig måttet gå igjennom en langsiktig og omfattende prosess for i det hele tatt å fungere uten korrupsjon. Vi bør tolerere korrupsjon på et visst nivå for å kunne samle ressursene om å bekjempe den alvorlige korrupsjonen, sier Sajjad Jahir.

Han er redd for at en for firkantert holdning til problemet kan føre til at viktige bistandspartnere ikke får støtte i sitt arbeid.

Prinsipper vs. mål. – Det er vel og bra med prinsipper, men noen ganger må de veies opp mot hva man oppnår. Vi har i Bangladesh sett dette i holdningene til barnearbeid. Det er prinsipielt galt at små barn arbeider mange timer daglig under elen-

dige forhold. En bistandsorganisasjon kan med sanksjoner stoppe barnearbeid på en fabrikk, men barna som arbeider der skyves kanskje ut i en langt større elendighet og desperasjon. På samme måte kan enøyd og ubalansert kamp mot korrupsjon føre til en negativ utvikling, sier Sajjad Jahir.

– Dette vil spesielt skje hvis årsakene til korrupsjon ikke fjernes.

– Korrupsjon oppstår i en sammenheng, gjerne på bakgrunn av fattigdom og undertrykking. Jeg håper NORAD klarer å se korrupsjonen i et større bilde, og alltid med en forståelse av de bakenforliggende årsaker, sier han.

Korrupssjonsattester. Samtidig peker også Sajjad Jahir på korrupsjonen i det frivillige organisasjonslivet. Faresignalene bør komme når prosjekter er for innfløkt organisert og skaper hindringer for innsyn i prosessen. Det er for enkelt bare å gjennomgå regnskaper med bilag eller stole på personer med godt omdømme, påpeker han.

– En organisasjon som virker ukorrupt kan være svært korrupt, og et regnskap som virker regnskaps-teknisk i orden kan skjule at mye penger har havnet i feil hender. Kanskje må NORAD også gå inn i harde konflikter med sine antatt mest trofaste samarbeidspartnere, hvis de virkelig mener alvor, sier Sajjad Jahir.

Han minner også om faren for at en organisasjon eller et prosjekt som en gang er blitt beskrevet som «ukorrupt» lett kan utnytte dette til å drive korrupsjon.

– Det ligger et stort ansvar på de som utsteder og fornyer disse attestene, sier Jahir.

Neppe noen trussel. Direktør Abdul Karim i Micro Industries Development Assistance and Services (MIDAS) sår imidlertid tvil om NORADs initiativ vil føles som en trussel blant de mest korrupte, selv om de skulle motta norsk bistand.

– Jeg støtter tanken om å bruke sanksjoner mot dem som er korrupte eller misbruker bistandspenger. Samtidig vil NORAD få problemer med å bevise hvem som er korrupte eller ikke. Skal man for eksempel kunne betegne noen som korrupte ut fra en dom i rettsvesenet eller bare ved mistanke og indisier? Vi vil også få et spørsmål om dem som beskyldes for korrupsjon skal få anledning til å forsvare seg. Min erfaring er at det er svært vanskelig å etterforske økonomisk kriminalitet, og at de virkelig store sakene nesten er umulig å føre bevis for, sier Abdul Karim.

Farzaha Rupa og Wahidur Rahman Khondkar er bangladeshiske journalister. Artikkelen er produsert i samarbeid av mediebyråene Drik i Bangladesh og Sørvis Presse & Informasjon i Norge, på oppdrag fra Bistandsaktuelt.

Zambiere ønsker NORADs korrupsjonskamp velkommen

• NEWTON SIBANDA

LUSAKA (b-a): Uavhengige organisasjoner som arbeider for å overvåke og bekjempe korrupsjon i Zambia setter stor pris på NORADs initiativ mot korrupsjon. – NORADs initiativ bør være så sterkt at politikere og statsansatte føler presset. Så langt har de sluppet altfor lett i rettsapparatet, sier direktør Ngande Mwanajiti i Inter-African Network for Human Rights and Development (Afronet).

– NORADs strategi er en nyttig handlingsplan for å avdekke de strukturelle svakhetene som har hindret kampen mot korrupsjon i Zambia. Det er viktig at NORAD vil støtte de institusjonene som har

”

Det er viktig at NORAD vil støtte de institusjonene som har som mål å kjempe mot korrupsjonen i landet vårt.

Alfred Zulu, president i Zambia Independent Monitoring Team (ZIMT)

som mål å kjempe mot korrupsjonen i landet vårt, sier Alfred Zulu, frittalende president i Zambia Independent Monitoring Team (ZIMT).

Anbefaler sanksjoner. Det er nødvendig å desentralisere makten i mange offentlige institusjoner for å unngå at en liten gruppe makthavere kan danne et beskyttende og korrupt nettverk, påpeker Zulu. Han mener at myndighetene i Zambia bør få klare utfordringer knyttet til kampen mot korrupsjon.

– Hvis myndighetene ikke oppnår sine mål i korrupsjonskampen bør dette få konkrete følger ved reduksjon i bilateral bistand. Spesielt bør det offentlige utfordres til å eta-

blere og gi makt til uavhengige retts- og samfunnsinstitusjoner som kan avsløre og bekjempe korrupsjon, sier han.

Dramatisk økning. De uavhengige overvåkerne av korrupsjon i Zambia rapporterer om dramatisk økning av korrupsjon, både målt i antall hendelser og pengesummer involvert.

– I dag er korrupsjonen et onde i de aller fleste samfunnsområder. Den øker år for år, og har først og fremst bakgrunn i fattigdom og sammenbrudd i landets økonomi, sier Ngande Mwanajiti i Afronet.

Men om antikorrupsjonsaktivitetene i Zambia ser fram til at en av de

viktigste bistandsgivere i landet tar affære i kampen mot korrupsjon, er ikke den zambiske regjering like håpefull.

– NORAD kan selvsagt selv velge sine strategier i kampen mot korrupsjon i land som mottar norsk bistand. For vår egen del vil vi påpeke at vi har lover i Zambia som skal ta seg av korrupsjon, sier regjeringens talsmann, informasjonsminister Newstead Zimba.

Newton Sibanda er korrespondent for tidsskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredssamband. Artikkelen er oversatt av Sørvis Presse & Informasjon

Sett fra en majoritetsverden

– Vi som lever i majoritetsverdenen i Sør må få formidle bilder av vår egen virkelighet i medier i rike industri-land. Vestlige fotografer ser ikke alltid det vesentlige, sier fotografen Shahidul Alam (45) fra Dhaka i Bangladesh. Han leder mediabedriften Drik, og er en av initiativtakerne bak journalistprosjektet «International Reporter's Network».

• PAAL ECKHOFF SALVESEN

FOTOGRAFI

– Jeg er fotograf, men først en politisk aktivist. Jeg vil dokumentere urett og undertrykking i mitt land og min del av verden. Et godt reportasjebilde appellerer både til intellekt og følelser. Det er et godt utgangspunkt for engasjement og endring, sier Alam.

Han har en doktorgrad i organisk kjemi fra London University, men har valgt å satse på en karriere som fotograf i hjemlandet.

– Med bakgrunn fra en lavere middelklassefamilie i Bangladesh grep jeg de mulighetene jeg hadde til universitetsutdanning i utlandet, uansett fagområde. På en studiereise til USA spurte en venn fra Bangladesh om jeg kunne kjøpe en kamera til ham. Det gjorde jeg, men vennen min hadde ikke penger til å betale for kameraet. Dermed hadde jeg kamera og begynte å fotografere, forteller Alam.

Han er i dag en kjent og prisbelønnet fotograf i Bangladesh, og hans bilder er representert i ulike internasjonale bildebyråer. Mesteparten av sin tid bruker han imidlertid nå på å lære opp yngre fotografer i Bangladesh og andre utviklingsland i Asia.

Pløyer penger tilbake. – Jeg har som en personlig målsetting for livet mitt at jeg aldri skal bli rik. Jeg tjener gode penger fra internasjonale tidsskrifter og bildebyråer, men pløyer nesten alt tilbake i mediebedriften Drik, med nær 40 ansatte. Flere av mine elever har etter hvert slått igjennom som profesjonelle fotografer, og det gleder meg mer enn at jeg selv får heder som fotograf, sier Alam.

Som fotograf og leder for en mediebedrift med et stort billedarkiv er han opptatt av å selge bilder til vestlige aviser, tidsskrifter, bøker og bildebyråer. Dette kan gi gode inntekter for Drik, men Alam er vel så opptatt av innholdet og kvaliteten i det byrået formidler. Han mener at lokale fotografer tar annerledes og ofte bedre bilder enn utenlandske fotografer, som «stikker innom» på korte besøk.

Mer følsomme. – Lokale fotografer tar bilder i et lokalsamfunn de kjenner godt. De er mer følsomme for hva som virkelig skjer, og vil ikke så lett la fastgrodde stereotyper representere et helt samfunn, sier Alam.

Han viser til at lokale fotografer

Å ta gode bilder handler også om å ha tid, være følsom for omgivelsene og bygge opp tillit.

finner andre fotografiske uttrykk enn internasjonale fotografer når fattigdom og elendighet skal beskrives.

– Jeg synes ofte våre illustrasjoner er mer følsomme og gir mer spillerom for ettertanke. Den rå og desperate fattigdommen er så lett synlig, ikke minst blant uteliggere med rusproblemer i rike land. Men i stedet for en direkte dokumentasjon av filler og fattigdom, kan det være mer virkningsfullt å få fram følelser, lengsler og savn knyttet til fornedrelse og utnyttning, sier Alam.

Må ha tid. – Å ta gode bilder handler også om å ha tid, være følsom for omgivelsene og bygge opp tillit. Tilreisende fotografer har sjelden den tiden og vil forbli outsiders i forhold til miljøet de vil dokumentere. De blir også hektet opp i tidkrevende aktiviteter som byråkrati ved akkreditering, ordning av transport og tolketjeneste og ikke minst den

normale matforgiftningen, sier Alam. Han er også opptatt av at lokale fotografer ofte er pro-aktive, i den forstand at de forutser hendelser og kan være tilstede der det virkelig skjer.

Internasjonal kvalitet. Alam er den første til å innrømme at fotografier tatt av journalister i utviklingsland må brukes «når de er de beste». Fotografer som vil ha håp om internasjonal publisering må holde et høyt profesjonelt nivå, og må levere det kunden forventer til avtalt tid.

– Opplæring og profesjonalisering er derfor en viktig del av arbeidet for å sørge for at fotografer i Sør blir bedre representert i medier i Nord. Bilderredaktører skal ikke kjøpe bildene våre fordi de synes synd på oss. Vi skal levere profesjonelle produkter på internasjonale vilkår, sier Alam.

Tidligere har det vært tungvint og tidkrevende å sende bilder over

lange avstander, men dette er nå eliminert av Internett og andre elektroniske sendesystemer.

Paal Eckhoff Salvesen er journalist i frilansbyrået Sørvis.

– Internett har gitt fotografer og journalister fra utviklingsland helt nye muligheter til å formidle journalistisk materiale raskt til redaksjoner over hele verden, sier Shahidul Alam.

FOTO: PAAL ECKHOFF SALVESEN

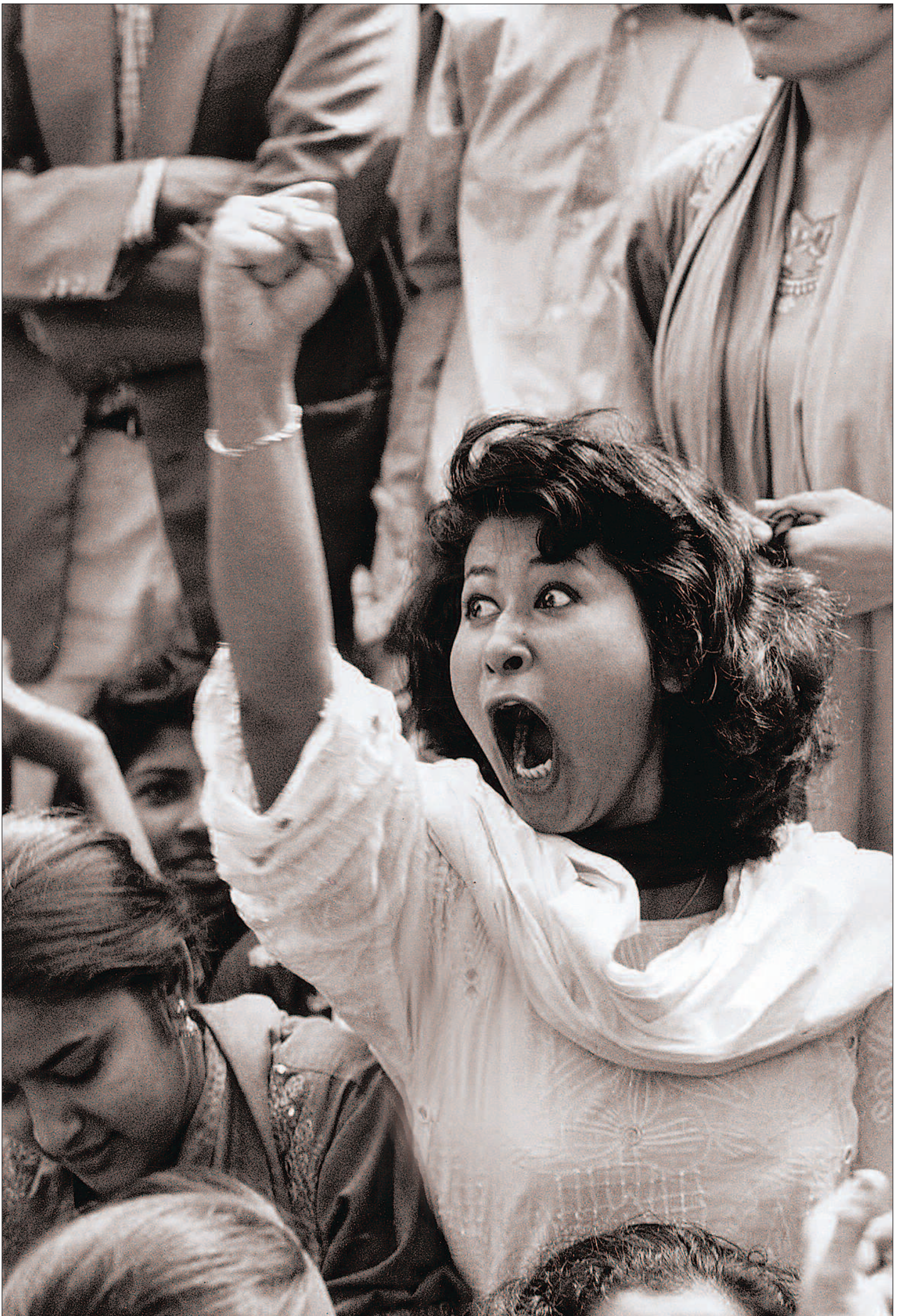
Lager reporter-katalog

Den norske journalistorganisasjonen Internasjonal reporter står bak prosjektet International Reporter's Network som skal tilby skandinaviske medier en katalog over profesjonelle journalister og fotografer i utviklingsland. Disse journalistene og fotografer kan raskt levere stoff og bilder, eller arbeide sammen med journalister og fotografer fra Norge som er på besøk. Katalogen vil bli oppdatert på Internett og vil kunne brukes gratis av norske medier.

– Dette nettverket vil være et svar på tiltale når norske redaktører svarer at de for eksempel ikke kjenner noen fotografer i Bangladesh eller noen journalister i Malawi. Vi som arbeider som journalister og fotografer i Sør må også benytte denne anledningen til å vise at vi er

gode nok og kan levere på de betingelsene som gjelder internasjonalt, sier Shahidul Alam. Han deltar i en arbeidsgruppe som nå utvikler nettverket. De andre gruppemedlemmene er Nel Lwali fra Kenya, Bethel Njoku fra Nigeria og Per Kr. Lunden som representant for organisasjonen Internasjonal reporter i Norge.

– En markedsundersøkelse har vist at norske medier, og ikke minst bistandsorganisasjoner, vil bruke dette nettverket. Vi tenker oss alt fra tabloidaviser som trenger nyhetsbilder til research for fjernsynsproduksjoner og bilder til bistandstidsskrifter og årsrapporter. Jeg håper også nettverket vil gi oss anledning til å jobbe sammen med norske journalister, og kanskje lære hverandre noe, sier Alam.

Hard kamp om subsidier

Den 3. verden venter spent på utfallet av Seattle-møtet

En av konklusjonene fra Uruguay-runden, som sluttet i 1994, var at medlemmene i Verdens handelsorganisasjon (WTO) skulle starte en nedbygging av ulike former for subsidier knyttet til produksjon og omsetning av landbruksvarer. I løpet av fem år har det skjedd lite på det området, men på WTO-møtet i Seattle 30. november blir subsidier et hett tema.

• ODD IGLEBÆK

29.-30. september ble et forberedende møte om ulike former for støtteordninger avholdt i Genève. Møtet, som førte til opphissede diskusjoner, var først og fremst knyttet til det som kalles «ikke-handelsmessige» forhold i landbruket. En sentral gruppe på dette møtet var EU, Japan, Sør-Korea og Norge, som alle vektlegger de «ikke handelsmessige forhold» og av den grunn ivrer for å fortsette med et høyt nivå på landbruksubsidier.

EUs samlede overføringer til landbruket utgjorde 450 milliarder kroner i 1997. Tilsvarende tall for Norge var 22 milliarder kroner. Det betyr at hver nordmann støtter landbrukssektoren med nesten 6000 kroner. Gjennomsnittet for hver EU-borger er 3400 kroner, mens amerikanerne yter noe mindre. Bare Sveits ligger høyere. (Se for øvrig tabell.)

Multifunksjonelle oppgaver. Hovedargumentet til den ovennevnte «subsidiegruppa» er at landbruket har en såkalt «multifunksjonell oppgave». Oversatt til mer hverdagslig språk betyr det at jordbruk dreier seg vel så mye om matvaresikkerhet, miljøvern og «levende bygder», som det å produsere mat og fiber.

Norge har også vært en pådriver i denne sammenhengen. For å komme på offensiven offentliggjorde Landbruksdepartementet sommeren 1998 et såkalt ikke-notat - «Ikkje-handelsmessige faktorer i eit multifunksjonelt landbruk - følger for landbrukspolitikken og det multilaterale handelssystemet».

Ikke-notatet inneholder en gjennomgang av den norske argumentasjonen, og konkluderer med at «Subsidiar i seg sjølv er korkje gode eller dårlige.» Samtidig hevder forfatterne at det er «umogleg» å sammenligne slike støtteordninger fra et land til et annet - uten det

EUs ønske om å favorisere banan-import fra tidligere europeiske kolonier i Afrika og Karibia har vært blant stridsspørsmålene innenfor WTO. Det banan-eksporterende Ecuador fikk i april i år medhold i at EUs praksis var i strid med WTO-reglene.

FOTO: SCANPIX

multifunksjonelle utgangspunktet. Et annet poeng er at disse støtteordningene også må sees i forhold til folks vilje til å betale for «dei kollektive goda som landbruket produserer.»

Det første slaget på WTO-møtet kommer til å stå om dagsorden.

Som annen produksjon. Den andre, store landbruksfraksjonen i WTO domineres av de som sier at det ikke er noe prinsipielt skille mellom landbruk og annen produksjon. Dermed blir det feil å operere med såkalte ikke-handelsmessige faktorer, slik som «multifunksjonalistene» gjør. USA og den såkalte Cairns-gruppa er drivkreftene i forhold til dette synspunktet. Samlet er 15 ulike land, både rike og fattige, med i Cairns-gruppa. Disse er Argentina, Australia, Brasil, Canada, Chile, Colombia, Fiji, Filippinene, Indonesia, Malaysia, New Zealand, Paraguay, Sør-Afrika og Uruguay. Felles

for dem er, at de relativt store eksportører av landbruksprodukter. (Se også tabeller.)

De to ovennevnte grupperingene er relativt godt organisert, og driver sine synspunkter systematisk framover. Samordningen virker langt svakere rundt det som kan kalles den tredje hovedlinja. Det dreier seg om det store antallet utviklingsland, som i dag ikke er store landbruksseksportører. Deres synspunkter går først og fremst ut på at en framtidig verdenshandel også må gi økte muligheter for eksport fra disse landene. For noen vil det også være et mål å få til redusert import.

Kamp om dagsorden. Men når WTO-møtet åpner den 30. november i Seattle kommer det første slaget til å stå om dagsorden. Medlemmene har, ifølge organisasjonens vedtekter, forpliktet seg til å forhandle om

tre emner; handel med landbruksvarer, tjenester og spørsmålet om å etablere et globalt minstenivå av beskyttelse for de fleste typer immaterielle rettigheter, blant annet patenter (for eksempel innen bioteknologi), kopirettigheter og varemerker.

For mange utviklingsland er dette nok. De ønsker ikke at WTO-møtet skal gjøre bindende vedtak på flere områder. Mange industriland vil derimot gjerne også ha flere andre saker høyt oppe på dagsorden. For Norge gjelder det blant annet fisk.

I dagene framover kommer høyst sannsynlig en serie utspill fra sentrale WTO-medlemmer. Alle har sin sak å mele, og alle ønsker større biter av verdens handelskake. Forpostfektninger er i full gang, og striden går medlemmer i mellom, så vel som innad i ulike land. I USA er frivillige organisasjoner og fagforeninger i full gang med å forberede store demonstrasjoner under Seattle-møtet.

Vent og se. Et utspill ble lansert av WTOs markante leder Renato Ruggiero før han gikk av i april. I tillegg til de tre vedtatte hovedsakene, har han markert at han ønsker viktige avgjørelser i forhold til investeringer, konkurransepolitikk, innsyn i offentlig innkjøp og forenklet handel over grensene.

En motreaksjon til dette forslaget er kommet fra en gruppe G-77-land Pakistan, Cuba, Den dominikanske republikk, Egypt, Honduras, India, Indonesia og Malaysia. I september kom de med uttalelser som i praksis sa at studier og diskusjoner er ok, men bindende avtaler må unngås. Parallelt med dette har 114 frivillige organisasjoner i 87 ulike land også sagt nei til å bringe nye temaer inn i forhandlingene. Først må man analysere hva som er konsekvensene av erfaringene så langt, lyder hovedargumentet.

G-77, som i dag omfatter 125 ulike utviklingsland, er også en viktig talsmann for vente-og-se holdninger. Synspunktene deres er at WTO-forhandlingene vil bli overbelastet, om nye avtaler skulle bringes inn. For flere land dreier det seg også om å høste mer erfaring. Da WTO ble etablert for fem år siden, fikk mange av disse landene 5-10 års utsettelse i forhold til å gjennomføre enkelte liberaliseringstiltak. Nå vil de først høste erfaringene av disse forholdene, før de eventuelt går videre.

MAI på nytt. Mange rike industriland og flernasjonale selskaper har lenge ønsket seg avtaler som gir økende rettigheter til å foreta investeringer i andre land. På samme

WTO – frontkjemper for økt internasjonal handel

• ODD I GLEBÆK

Verdens handelsorganisasjon (WTO) ble opprettet i 1995. Den var et resultat av den såkalte Uruguay-runden, som igjen bygget på Generalavtalen om tolltariffer og handel (GATT) fra 1948. Det grunnleggende med WTO er å fremme, altså øke, internasjonal handel.

Begrunnelsene for at det er viktig å øke handelen er ulike. OECD hevder at en utvidet utenrikshandel, slik WTO legger opp til, kan føre til det organisasjonen kaller store globale økonomiske nettogevinst.

32 land, blant annet Kina og Russland, forhandler fortsatt om medlemskap.

Ifølge St.meld. nr.1, Nasjonalbudsjettet 2000, er det snakk om en økonomisk nettogevinst i størrelsesorden 235 til 274 milliarder dollar.

OECD sier i den sammenheng også at mellom en tredjedel og en fjerdedel av «gevinsten» vil tilfalle utviklingsland. Til sammenligning kan nevnes at verdens samlede offentlige utviklingshjelp (ODA) i senere år har utgjort omlag 50 milliarder dollar årlig.

Globalt sett er det først og fremst handel med industrivarer som er blitt liberalisert under GATTs

og seinere WTOs regime. Store skjevheter finnes likevel, særlig i forhold til tollsatser. Et eksempel på følgene av dette er at Latin-Amerikas eksport til Europa økte med 29 prosent på 1990-tallet, mens eksporten i motsatt retning økte med hele 164 prosent! Samtidig har enkelte utviklingsland, særlig i Sørøst-Asia, hatt en stor eksportvekst. Først og fremst skjedde dette på 1980-tallet. Tallmessig viser det ved seg ved at utviklingslandenes andel av verdens eksport økte fra 19 prosent i 1973 til 24 prosent i 1996. Særlig har der vært

en stor økning i forhold til industrivarer. Tallene er her 5 prosent i 1963 mot 20 prosent i 1996.

Etablering av såkalte industrielle frisoner og den store veksten i tekstil- og elektronisk montasjeindustri har hatt stor betydning i en slik sammenheng.

Fattigdomsbekjempelse. I forhold til fattigdomsbekjempelse regnes WTO til samme gruppe som Verdensbanken og Det internasjonale Pengefondet (IMF). I økonomisk forstand står disse tradisjonelt for at

Den sveitsiske økonomiminister Pascal Couchepin (i midten), EUs handelskommisær Pascal Lamy og Japans handels- og industriminister Takashi Fukaya er viktige allierte for Norge i spørsmålet om «ikke-handelsmessige» forhold i landbruket.

FOTO: SCANPIX

måte vil de ha bindende avtaler for bedre å sikre slike investeringer. Gjennom OECD har det tidligere blitt lansert framstøt for å få til slike multilaterale avtaler om investering (MAI).

I realiteten strandet disse forsøkene for noen tid tilbake. En viktig årsak var omfattende protester fra utviklingsland og frivillige organisasjoner. Deres argumenter var at de

fattige land ville ha for lite kontroll over slike investeringer. Tilhengerne på sin side hevdet at avtaler ville være bra. Med en MAI-avtale i ryggen vil investorene også våge å satse også i fattigere land.

Det mange nå frykter, er at MAI skal komme opp på nytt som tema i WTO. I Norge har blant annet Senterpartiet gått klart ut mot forhandlinger om investeringsavtaler i regi

av WTO. Samtidig har regjeringen gjort det klart at den ikke har tatt standpunkt. I Stortinget skal det være et flertall for en slik avtale, og i UD arbeides det med forberedelsene. Av stortingspartiene har også SV gått imot MAI-avtale, mens KrFs ungdomsorganisasjon KrFU er svært skeptisk.

Blandet kreditt sikrer gigantkontrakt?

Ulsteinvik Forsyningstjeneste (UFAS) har inngått en intensjonsavtale med den filippinske kystvakten om å bygge seks patruljebåter. Det kan være begynnelsen på et prosjekt som omfatter bygging av nærmere 250 nye båter for den filippinske kystvakten de nærmeste årene.

• PAAL ECKHOFF SALVESEN Forhandlinger mellom vestlandsbedriften UFAS og filippinske myndigheter pågår i disse dager, og UFAS er svært tilbakeholdne med informasjon før kontrakten er underskrevet. Men ifølge daglig leder Peder Myklebust, betyr kontrakten mye for UFAS, som har slitt i motbakke i en periode. Han håper at denne leveransen kan sikre flere millionkontrakter med de filippinske myndighetene.

Blandet kreditt og rentestøtte fra NORAD vil bidra med ca 24 millioner norske kroner i rentestøtte, mens kreditten blir finansiert med et lån i Eksportfinans som skal nedbetales over ti år. Selve kreditten utgjør ca 69 millioner kroner.

Oljevern. Båtene skal i hovedsak brukes i redningstjeneste og oljevernberedskap. Ifølge Tor Selvig, seksjonsleder for Asia og Latin-Amerika i næringsutviklingsavdelingen i NORAD, er den fremste årsaken til at NORAD ønsker å bevilge rentestøtte, at prosjektet støtter Filippinenes behov for satsing på både redningstjeneste og oljevernberedskap. De filippinske myndighetene ønsker etter hvert å bygge opp sin egen produksjon av slike båter, sannsynligvis med hjelp fra UFAS.

Filippinene har hatt mange fergeulykker i de siste årene, og landet har en stor trafikk av oljetankere langs kysten. En slik leveranse vil være det første skritt i en styrking av den filippinske kystvaktens beredskap i disse farvannene, sier Selvig.

Prøveleveranse. Filippinenes kystberedskap er svært dårlig, og behovet for nytt materiell er stort. Hvis kontrakten går i orden vil UFAS-leveransen bestå av tre små patruljebåter på ca 8 meter og tre større båter på 26 meters lengde. Begge typene er utstyrt med vannjet-teknologi, og leveres med oljevernutstyr og lenser. I tillegg vil le-

veransen omfatte oljevernutstyr og opplæring av mannskap i den filippinske kystvakten. Båtene som UFAS produserer er i aluminium.

Tor Selvig i NORAD er rask til å understreke at prosjektet ikke er ferdigforhandlet og at NORAD heller ikke har gjort ferdig beslutningsdokumentasjonen.

Båtene skal i hovedsak brukes i redningstjeneste og oljevernberedskap.

Dette arbeidet beregnes ferdig før jul. Men han er ikke i tvil om at dette er et godt prosjekt for den filippinske kystvakten, så vel som for den norske bedriften i Ulsteinvik.

– Det er klart at dette betyr mye for den norske bedriften, men vi går inn med støtte fordi vi ser nytten for mottakerlandet, sier Selvig.

250 båter på sikt. Kystvakten på Filippinene har anslått et behov for opptil 250 fartøyer av ulik størrelse framover. Går kontrakten til UFAS kan dette bety flere års samarbeid med den filippinske kystvakten, blant annet i form av investeringer og bedriftsetablering på Filippinene.

– Vi er i høy grad opptatt av å vri støtten fra eksport til investeringer i mottakerlandet, og ser dette som et skritt i den retningen, sier Selvig.

På Filippinene. NORAD-rådgiver Jan Dag Andersen besøkte Filippinene i første halvdel av november. Han sier til Bistandsaktuelt at et viktig aspekt er at produksjonen av slike båter skal fortsette på Filippinene. Dette er de filippinske myndighetenes intensjon.

– Det ligger også i kortene at leverandøren skal stå for opplæring av kystvaktens mannskap. NORAD kan eventuelt yte støtte til dette også, sier Andersen.

Det er mye som tyder på at UFAS ikke er alene om å tilby slike båter til Filippinene, men Filippinene har i denne omgangen valgt å satse på den norske produsenten for en prøveproduksjon på seks båter.

Paal Eckhoff Salvesen er journalist i pressebyrået Sørvis.

Årlig støtte til landbruk målt per capita i OECD-land.

Tallene er gjennomsnitt for årene 1996, 1997 og 1998.

Sveits	6 750 kr.
Norge	5 950 kr.
Island	4 500 kr.
Sør-Korea	3 950 kr.
Japan	3 950 kr.
EU gj.snitt	3 400 kr.
USA	3 150 kr.
Tyrkia	2 050 kr.
OECD gj.snitt	1 800 kr.
Canada	1 200 kr.
Polen	900 kr.
Australia	800 kr.
Ungarn	550 kr.
Tsjekia	550 kr.
Mexico	400 kr.
New Zealand	260 kr.

(Kilde: OECD: «Agricultural Policies in OECD countries – Monitoring and Evaluation», Paris 1999.)

Verdenshandel med landbruksvarer – de store aktørene

Tall fra 1996 og målt i mill. US-dollar.

Land	Import	Eksport
USA	37 893	66 256
Canada	9 523	14 703
Argentina	1 305	9 760

Brasil	6 280	14 308
Australia	2 790	16 085
New Zealand	1 187	6 602
Japan	41 790	1 582
Kina	17 519	14 343
India	2 300	5 565
Indonesia	5 625	5 905
Filippinene	2 805	1 756
Pakistan	2 087	1 396
Tyskland	44 763	26 457
Frankrike	27 619	40 402
Storbritannia	26 680	15 398
Italia	25 571	16 889
Russland	11 026	1 652
Danmark	4 427	10 412
Finland	2 150	1 546
Island	181	31
Norge	2 011	523
Sverige	4 312	1 822

(Kilde: «FAO, 1996 yearbook, vol. 50», Roma 1998)

Verdenshandel med landbruksvarer per kontinent

Tall fra 1996 og målt i mill. US-dollar.

Område	Import	Eksport
Verden totalt	476 218	463 676
Europa	237 073	218 069
Asia	138 131	76 781

Nord- og M.Amerika	60 473	94 175
Sør-Amerika	15 117	35 018
Afrika	20 511	16 173
Oceania	4 914	23 461

(Kilde: «FAO, 1996 yearbook, vol. 50», Roma 1998)

Verdenshandel med landbruksvarer – Norge og noen samarbeidsland

Tall fra 1996 og målt i mill. US-dollar.

Land	Import	Eksport
Norge	2 011	523
Eritrea	37	2
Etiopia	194	426
Malawi	112	383
Mosambik	208	50
Namibia	105	201
Uganda	50	491
Zambia	62	45
Zimbabwe	296	1 207
Sør Afrika	1 964	2 500
India	2 300	5 565
Bangladesh	946	114
Pakistan	2 087	1 396
Sri Lanka	625	876
Vietnam	1 101	1 081
Gaza-stripen	68	81

(Kilde: «FAO, 1996 yearbook, vol. 50», Roma 1998)

frihandel og åpne markeder er det beste for verdens økonomiske utvikling. Teorien om komparative fordele ligger i grunnen. Andre internasjonale organisasjoner som UNDP, UNICEF og ILO tilhører en retning som vil ha mer nasjonal beskyttelse samt internasjonale bestemmelser, som gir klare og definerte handelsfortrinn til utviklingsland.

Russland og Kina ikke med. Medio 1999 hadde WTO 135 medlemmer, mens 32 land, bl.a. store land som Kina og Russland, fortsatt forhand-

let om medlemskap. Etter NATOs bombing av den kinesiske ambassaden i Beograd i vår brøt Kina for øvrig disse forhandlingene. Signaler på at de vil bli gjenopptatt kom i forbindelse med Folkerepublikkens 50-årsjubileum den 1. oktober.

Landets sjefsforhandler, Long Yongtsu, uttrykte da at nøkkelen til en løsning på Kinas WTO-problemer lå i Washington. Kina må nødvendigvis gjennom omfattende liberaliseringer for å kunne bli WTO-medlem.

15. november kom Kina et skritt

medlemskap da USA og Kina undertegnet en avtale. I avtalen lover kineserne å redusere sine tollsatser og fjerne hindringer for utenlandske investeringer og handel.

29 av de 48 landene i verden, som i dag defineres som minst utviklede land (MUL-land), er medlemmer i WTO. Ytterligere seks er i ferd med å bli medlemmer. WTOs motstandere argumenterer med at de ikke har noe valg. Uten medlemskap vil de få langt færre eksportmuligheter. I tillegg vil det bli langt vanskeligere å få lån og bistand.

Gro og Gates i allianse

WHO-sjefen vil samle inn 23 mrd. kroner – for å vaksinere verdens barn

WHO-direktør Gro Harlem Brundtland har lenge kjempet iherdig for å samle inn penger til et globalt vaksineprogram. Nå har hun fått med seg verdens rikeste mann, datagründeren Bill Gates. Målet er å gi alle barn et likeverdig tilbud om vaksiner.

BIBIANA DAHLE PIENE

VAKSINER

– Vi er meget optimistiske med tanke på fremtiden, sier vaksinedirektør i WHO Bjørn Melgaard til Bistandsaktuelt.

Resultatet av et møysommelig arbeid med å bygge opp et globalt vaksinefond har nemlig lyktes. I slutten av oktober holdt Global Alliance for Vaccine and Immunisation (Gavi) sitt første møte, drevet frem av WHO-direktør Gro Harlem Brundtland og med Microsoft-gründeren Bill Gates ved styrebordet. For-

uten WHO og Gates Foundation består fondet av Verdensbanken, The Rockefeller Foundation, vaksineprodusenter og UNICEF, samt representanter fra utviklingsland. Fire giveland, Canada, USA, Nederland og Danmark, overveier også å bli med i alliansen.

To milliarder i året. Gavi er ikke en ny organisasjon, men en mekanisme for å koordinere all innsatsen rundt vaksinering, presiserer Melgaard.

– Temaet er veldig hett nå, og alle har forpliktet seg til å gjøre mer på dette området enn tidligere. Vi har dermed godt håp om å greie å samle inn 250 til 300 millioner US dollar (ca 2 – 2,4 milliarder kroner) i året. Det vil gjøre oss i stand til å gi barn i de fattigste landene det samme vaksinetilbudet som vestens barn får, sier Melgaard.

I dag blir et gjennomsnittsbarn i Vesten rutinemessig vaksinert mot omtrent dobbelt så mange sykdom-

mer som barn fra fattige land.

I første omgang vil det bli satset på vaksiner mot hepatitt B-viruset og en vaksine mot bakterien hemophilus influenza blir introdusert i de landene som ikke har disse fra før. Hemophilus-viruset dreper rundt 400 000 barn i året.

– Hvert år dør 12 millioner mennesker av infeksjonssykdommer. 100 000 av dem kommer fra rike land. Resten er fra u-land, og de fleste er barn, fremholder Melgaard. Mange av dem dør av sykdommer som er enkle å forebygge eller behandle, som diaré, meslinger og lungebetennelse. I fjor døde 120 000 barn i det sørlige Afrika i en epidemi av smittsom hjernehinnebetennelse.

Gates gir mest – De er tre hovedproblemer. For det første er ikke vaksinasjonsdekningen i de fattigste landene høy nok. Bare halvparten av barna blir vaksinert mot de vanligste sykdommene. For det andre blir ikke nye vaksiner introdusert i den 3. verden. De har ikke råd til dem. Det tredje problemet er at ingen vil investere i forskning på vaksiner mot sykdommer som kun finnes i utviklingsland, for eksempel malaria, sier Melgaard.

Drømmen er å samle inn tre milliarder dollar (ca. 23 milliarder kroner) til et fond, og drive vaksineprogrammene av overskuddet.

– Dersom vi kunne etablert et slikt fond, ville vi kunne utslutte størsteparten av verdens barnesykdommer, sier vaksinedirektøren. Men dit er det langt fram, innrømmer han. Til nå har Gavi fått tilsagn om kun en tredjedel av summen.

Det er ventet at Bill Gates, verdens rikeste mann, kommer til å skyte inn mesteparten av pengene de første årene. Men hvor mye han vil gi blir først offentliggjort på det offisielle stiftelsesmøtet i forkant av G-7 møtet i Davos i januar. Gates Foundation har tidligere donert 250 millioner dollar (to milliarder kroner) til vaksineformål.

”

Vi er meget optimistiske med tanke på fremtiden.

Bjørn Melgaard, vaksinedirektør i WHO

Bill Gates, Microsofts gründer.

FOTO: SCANPIX

Gro Harlem Brundtland, WHO-direktør.

FOTO: SCANPIX

Hard DAC-dom over Bosnia-bistand

RAPPORT

• ODD IGLEBÆK

Bistandsgivere har konsentrert seg altfor mye om fysisk gjenoppbygging og infrastruktur.

Innsatsen i forhold forsoning, bedre styresett og juridisk trygghet for landets borgere har derimot vært for liten, framgår det av en ny rapport om bistand til Bosnia fra OECDs utviklingskomitee DAC.

En årsak til manglende effektivitet i utviklingsarbeidet har vært at givene undervurderte de krigførende parters interesse av å hindre en gjennomføring av Dayton-avtalen. En annen grunn er at givene har tatt for lett på egen politisk analyse og samordning.

Frustrasjon. Det internasjonale giversamfunnet preges stadig av frustrasjon. Ikke minst i forhold til de land hvor konfliktene fortsetter – tross store og vedvarende overføringer av bistand. Med dette som utgangspunkt har givere selv satt i gang et større arbeid for å prøve å få til forbedringer. Dårlig koordinering av bistanden har vært et stadig problem i Bosnia, og rapporten pe-

ker på tre mulige årsaker: Forventninger blant det hjemlige giverpublikum, enkelte giverlands historiske interesser i forhold til denne del av Europa og problemet med svært mange giveraktører. Dette fører i neste omgang til at mottakere får for stor innflytelse over dagsorden, ved at de «shopper» rundt til de finner noen som vil betale for «deres» prosjekt.

Bosnia-rapporten peker på at det blir særlig alvorlig når det er i veldig stor grad er de dominerende krigsaktørene, som i dag sitter med mottaker-makten. At givene ikke hadde noen strategi for å fjerne disse fra første dag Dayton trådte i kraft, blir pekt på som det største problemet i forhold til troverdighet.

Fortsatt delt. Bosnia er i dag, snart fire år etter Dayton-avtalen, fortsatt delt i tre: Et serbisk, et kroatisk og et muslimsk dominert område. Med andre ord består den situasjonen som Dayton-avtalen skulle forhindre. Likevel er det bare et lite mindretall av de over to millioner fordrevne som har kunnet vende tilba-

ke til sine hjem. Deres retur var kanskje den viktigste målsetningen med fredsavtalen.

Militære investeringer. Rapporten tallfester militære investeringer foretatt i Bosnia-Hercegovina etter Dayton til fire-til-fem ganger det beløpet som er satt av til humanitære bistand, det vil si ca. 40 milliarder kroner. Det nevnes også at 40 prosent av Føderasjonens budsjett brukes til militære formål. Til å trene og utstyre Føderasjonen har givere brukt 3,2 milliarder kroner. Tilsvarende tall for Republika Srpska mangler.

DAC har for øvrig i løpet av høsten lagt fram analyser som tar for seg fire av verdens sentrale konfliktområder. Disse fire er Afghanistan, Rwanda og Sri Lanka, i tillegg til Bosnia-Hercegovina.

«The limits and scope for the use of development assistance incentives and disincentives for influencing conflict situations – Case study: Bosnia and Hercegovina», utgitt av DAC – OECDs utviklingskomitee, Paris, september 1999.

Tanzania blir HIPC-land

Etter flere års ventetid har Tanzania omsider fått offisiell status som Heavily Indebted Poor Country (HIPC-land). Det vil innebære store gjeldslettelser for det østafrikanske landet fra begynnelsen av år 2000. Tanzanias utenlandsgjeld beløper seg i dag til åtte milliarder US dollar – rundt 62 milliarder kroner. Store deler av gjelden vil nå bli betalt gjennom multilaterale fond som bestyres av G-7 landene, Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet. (Pan African News Agency)

Moi sparker utro tjenere

KENYA: Offentlige tjenestemenn som blir avregistrert av sine respektive fagforbund for klanderverdige oppførsel, vil få sparken, advarer Kenyas president Daniel arap Moi. Mange offentlig ansatte, som leger, lærere og advokater, må være registrert i et fagforbund før de får rett til å praktisere.

Budskapet fra presidenten innebærer en drastisk snuoperasjon fra tidligere praksis, der offentlig ansatte stort sett har gått fri etter å ha vært innblandet i profesjonelle eller finansielle skandaler. Moi oppfordrer også privat sektor til å slå hardt ned på korrupt atferd. Han kommenterer imidlertid ikke korrupsjonsmistankene mot seg selv og sine nærmeste medarbeidere. (East African)

presisering

– Vi var ikke med, fastholder Strømmestiftelsen

Det er ikke korrekt, slik KN-sjef Atle Sommerfeldt hevder i Bistandsaktuelt nr. 8/99, at Strømmestiftelsen var med i den felles innsamlingsaksjonen for Rwanda i 1999.

– Dette er positivt feil. Vi ønsket å være med, og noen av organisasjonene syntes det var greit, men Fellesaksjonen ville ikke ha oss med. Det førte til at vi avholdt en egen innsamlingsaksjon, som innbrakte rundt 3 millioner kroner, sier generalsekretær i Strømmestiftelsen Øistein Garcia de Presno.

Han understreker samtidig at Strømmestiftelsen ikke har noe ønske om å sitte i Utenriksdepartementets Rådgivende utvalg for humanitære spørsmål, og heller ikke har den nødvendige kompetanse til å drive nødhjelp i stor skala.

– I enkelttilfeller i enkelte land kan vi likevel ha en kompetanse som det kan være interessant å trekke på. Vi tillater oss også å stille spørsmål rundt hvordan enkelte ting er organisert i dag innenfor humanitær bistand, sier de Presno.

Amors piler og stammens stemme

AV WANJA THUKU, KENYA

Jeg har aldri vært i Europa eller USA, men kenyanerne som kommer tilbake fra disse delene av verden klager ofte på rasisme. De føler seg satt til side fordi de ikke har rett hudfarge og etnisk opprinnelse. I Kenya har vi ingen rasisme, sier de. Ofte uten å tenke seg så nøye om. Kanskje ikke, men vi har i alle fall en kraftig «stammisme» – og deler den med mange andre afrikanske land.

Alle har vært unge engang, og vet hvordan det kan være å presentere sin kjæreste for foreldre, som med argusøyne mønstrer den utkårede opp og ned. Etter pinlig taushet er kanskje et av de første spørsmålene som kommer over foreldrenes lepper:

– Hvilken stamme tilhører din kjæreste?

Og er det slik at den utkårede tilhører en annen stamme, eller kanskje til og med feil stamme, ja da er det takk og farvel. I alle fall fra foreldrenes side. Stammetilhørighet er et sentralt tema i valg av livspartner, særlig i landsbyområder og blant dem med lav utdanning.

I byene, derimot, merkes en ny trend blant unge mennesker – ekteskap på tvers av stammer. Dette fenomenet har riktig nok eksistert tidligere også, i form av at en stamme tilbød døtrene sine til rivaliserende stammer, for å kunne inngå fred med hverandre. I dagens samfunn er det ikke så mange foreldrene som tilbyr sine barn til gifteferdige fra andre klaner. Nå velger de unge selv. Til tross for at det nesten kan koste dem forbindelser til familien.

Peter, en 25 år gammel kunstner fra Nairobi, mener at dersom han velger å gifte seg med ei jente fra en annen klan, vil familien helt sikkert protestere. Det tar han med stoisk ro:

Stammetilhørighet er et sentralt tema i valg av livspartner.

ILLUSTRASJONSFOTO: SØRVIS

– De vil sikkert sette seg i mot det, men når jeg har fått noen barnebarn de kan glede seg over, aksepterer de det nok.

Njoki, frukten av et blandingsekteskap, sier at hun ofte føler at hun ikke tilhører noen av kulturene. Når venninnene skryter av hvilke stammer de tilhører, føler hun seg satt utenfor. Hjemme snakkes det engelsk og swahili, fordi foreldrene klager hvis kun et språk blir brukt. Moren har dessuten aldri blitt godtatt av sin manns stamme, og det fører til at Njoki har lite kontakt med kusiner, tanter, onkler og besteforeldre på den siden.

Rita, derimot, har foreldre med

ulik stammetilhørighet, og hun har giftet seg med en mann fra en helt annen stamme enn foreldrene tilhører.

– Blandingsekteskap gir mulighet for folk å lære hverandres kulturer å kjenne, og jeg kan hente det beste fra alle kulturene og sette det sammen. Det gjør livet mer innholdsrikt. Dessuten er blandingsekteskap det beste middelet mot å få slutt på klankriger.

Selvfølgelig kan blandingsekteskap by på problemer. Det kan på mange måter være med på å ødelegge afrikansk kultur slik at barn vokser opp med vestlige idealer. På den annen side er det jo slik at kulturer

”

Når jeg har fått noen barnebarn de kan glede seg over, aksepterer de det nok.

Peter (25), kunstner

sett fra sør

I spalten **Sett fra Sør** vil du møte korrespondenter fra afrikanske land.

stadig forandrer seg, kvitter seg med gamle elementer og tar opp nye.

Men enkelte stammer har tradisjoner som ikke er forenlige med andre stammers kultur, noe som til slutt kan føre til brudd.

Mutushi, en kokk fra Nairobi, mener at unge mennesker ikke bør oppmuntres til blandingsekteskap. Ekteskapene vil bli konfrontert med et problem som ofte kan ende opp med skilsmisse, nemlig matlagning. Forskjellige klaner fører til forskjellige tradisjoner, som igjen fører til forskjellige kokkekunster.

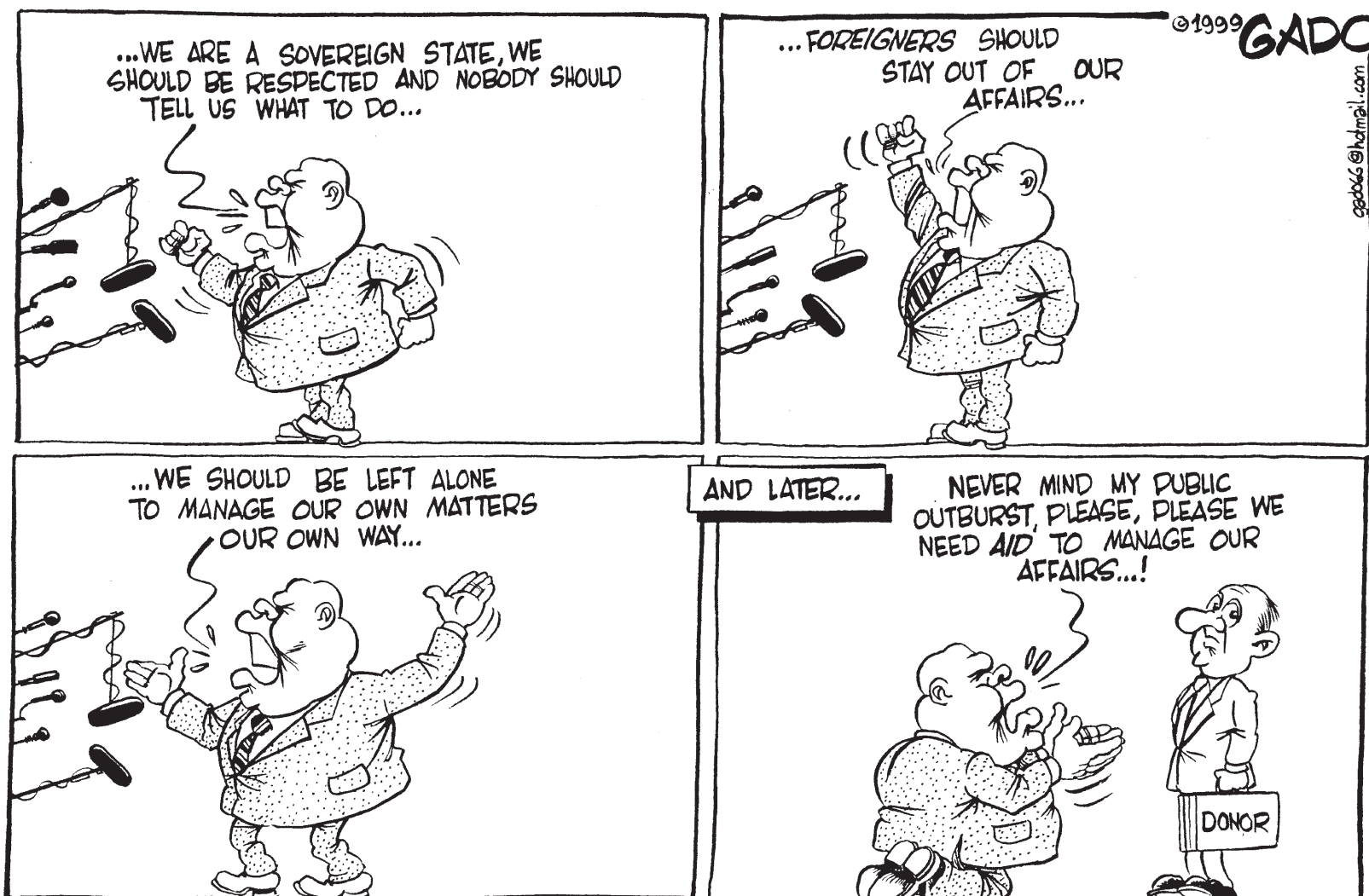
Mutushi mener at menn sammenligner sin kones kokkekunster med sin mors, og ved blandingsekteskap har ikke kona peiling på hva hun skal lage for at mannen skal bli fornøyd. Han har selv hørt flere mødre klage på sine svigerdøtre som ikke klarer å oppfylle mannens middagsønsker.

Men kanskje det er på tide at mannen selv lærer å lage mat?

Faktum er at når mennesker fra forskjellige klaner lever og arbeider sammen i forskjellige deler av landet, er det større mulighet for å opprettholde blandingsekteskap. Dessuten kommer det jo i bunn og grunn an på om de som velger å gifte seg virkelig elsker hverandre og fungerer sammen. For Amor blåser i stammetilhørighet når han skyter piler som treffer et uskyldig offer, som blindes av kjærlighet.

Wanja Thuku er frilansjournalist i Nairobi, Kenya og korrespondent for tidsskriftet Mango, utgitt av Norsk Fredskorpssamband.

Gados verden

Tanzanianeren Godfrey Mwampembwa, bedre kjent som «Gado», er en av Afrikas mest profilerte karikaturtegnere. Han tegner blant annet for den uavhengige kenyanske avisen Daily Nation.

Verdensrekorden ingen vil ha

Det minebefengte Angola har flest amputasjoner i verden

HUAMBO/KUITO (b-a): Etter 25 år med nesten konstant borgerkrig, er Angola det land i verden som har flest amputasjoner i forhold til innbyggertallet. Til tross for iherdig arbeid med å rydde miner, rapporteres det hele tiden om nye ulykker.

• I SØR-AFRIKA:
GÖRREL ESPELUND

ANGOLA

Norsk Folkehjelp har arbeidet med minerydding i Angola i fem år. De viktigste satsingsområdene har vært å sikre veier for transport av humanitær hjelp, minerydding i tettbefolket område og på dyrkbar mark.

Det er umulig å befri Angola helt for miner. Men Håvard Hoksnes i Norsk Folkehjelp i Luanda tror at det vil ta mellom fire og fem år å få kontroll over problemet.

– Siden krigen begynte i desember i fjor, har vi fått rapporter om at nye miner er lagt ut av de stridende partene. Vi vet ikke hvor mange det dreier seg om, men vi har grunn til å tro at de fleste ulykkene og de største problemene kommer av gamle miner, sier Hoksnes.

Fare i byene. Ifølge Norsk Folkehjelp finnes det mellom tre og fire millioner landminer i Angola. Andre organisasjoner regner med langt høyere tall. Den internasjonale røde kors-komiteen (ICRC) regner med opp til 15 millioner miner. All minerydding i landet samordnes av et lokalt organ, Angolan National Landmine Institute.

– For tiden er Norsk Folkehjelp den eneste organisasjonen som er i virksomhet i nesten hver eneste provins i landet. Vi arbeider med kjøretøy, hunder og fotpatruljer. Og vi samarbeider også med lokale organisasjoner, kirker og lokale myndigheter, forteller Hoksnes.

Han mener at miner som ligger spredt her og der i tettbefolket område som oftest er et mye større problem enn store minefelt i griskrendte strøk.

Dobbelt så høyt. Miner er blitt en av krigens store svøper. Antallet lemlestede i Angola er nesten dobbelt så høyt som i Afghanistan i forhold til folketallet. Ifølge ICRC har Angola én amputasjon per 334 innbyggere. I USA er det tilsvarende tallet én per 22.000 innbyggere.

ICRC støtter i dag tre ortopediske sykehus rundt om i landet. Fra 1979 til 1998 tok disse sykehusene imot 12.000 nye amputasjoner. Behovet for proteser er mer enn dobbelt så stort, ifølge ICRC.

Invalide akseptert. Vi er i treningsrommet på ICRCs ortopedisenter i Huambo, en by i Angolas høyland sydøst for hovedstaden Luanda. Sammen med to andre menn ligger Damien Calais på en feltseng og trener. Han er tyve år gammel.

– Det var en mine som tok beinet mitt. Jeg var i hæren og havnet først på militærpsykiatri, og siden her for å få en protese og rehabilitering, sier Damien Calais.

Han og de to andre løfter beinstumpene i luften og teller til fem. Så hviler de litt, før de repeterer øvelsen. Alle de tre karene er soldater. Den ene mistet begge beina da transportkjøretøyet hans kjørte på

Landminer er et feigt våpen. Ifølge ICRC er omtrent halvparten av de som blir skadd i mineulykker sivile.

Utenfor det ortopediske sykehuset i Kuito trikser Elia Texiera og Erice Cachibamba med hver sin basketball.

ALLE FOTO: JOHAN BERGLUND

en mine for to år siden. Den andre ble skadd i et UNITA-overfall.

Invalide blir akseptert. Invalide blir i stor grad akseptert i samfunnet, forteller de som jobber på klinikken. Mange fortsetter med sitt lille jordbruk eller tjener litt penger på markedet når rehabiliteringsperioden er over og beinprotesen er tilpasset.

– På landet går den sosiale rehabiliteringen raskere enn i hovedstaden, sier Didier Reck, en av ICRCs fysioterapeuter i Angola.

– Hos de unge, som er sterke og trener mye, går rehabiliteringen særlig raskt. De er ikke alene om sin skjebne, og det gjelder å få seg en inntekt igjen så snart som mulig. Det er vanskeligere i Luanda. Der går mange nenedom. Frustrasjonen blir for stor, sier Reck.

Gode miner til landminer. Ifølge ICRC er omtrent halvparten av de som blir skadd i mineulykker sivile. Røde Kors forsøker å øke barns og unges bevissthet om minefaren gjennom informasjon på skolene –

blant annet gjennom sang og teater.

I skoleklassen vi besøker i Huambo runger latteren når to menn ivrig diskuterer hva de skal gjøre når de finner en mine på jorden. Stemningen i salen er lett – men virkeligheten i det krigsrammede landet er både farlig og nær.

Mellom 80 og 90 prosent av alle amputasjoner skyldes miner. Men en del amputasjoner gjøres også fordi skuddskader ikke har fått rask norske kroner eller god norske kroner behandling.

Fra «den andre siden». En eldre kvinne sitter på bakken utenfor det ortopediske sykehuset i den lille byen Kuito i Angolas høyland. Klærne hennes er slitte, og ansiktet furet. Det venstre kneet er amputert over kneet.

– Det var en skuddskade jeg fikk i juni. Det andre beinet ble også skadd, men det klarte seg bedre, sier Rosalina og peker på et stygt arr.

Måten hun snakker på røper at hun tilhører «den andre siden». Rosalina kommer fra UNITA-kontrollert område, men i Kuito, som kontrolleres av regjeringen, snakker man ikke høyt om slikt.

Offiserer kjørte på mine. Det er først her i Kuito vi forstår hvor stor risikoen for en ulykke er. Den dagen vi ankommer, er det begravelse for en av offiserene i byen. Kjøretøyet hans hadde gått på en mine. Hvis ikke engang offiserene kan unngå faren, hvordan skal da den sivile lokalbefolkningen beskytte seg?

Langs hovedveien mellom Kuito og en av flyktningeleirene utenfor peker ICRC-delegat Tamar Mueller på et varselskilt.

– Der ligger det en mine. Skiltet var der ikke for bare noen dager siden. Det viser hvor vanskelig det er å oppdage personminer. Mange tusen mennesker går på denne veien hver dag, sier Mueller.

Standard-proteser. Alle proteser som ICRC bruker, produseres i Ango-

la. Alle de fire organisasjonene som arbeider med ortopedi bruker samme typen proteser, og pasientene kan derfor bytte og reparere protesene ved alle de ulike ortopediske klinikkene. Protesene prøves ut etter pasientenes mål, og koster mellom 55 og 70 US dollar å produsere. Prisen på en personmine er til sammenligning ca tre US dollar.

Trikser med ball. Mange pasienter blir såpass bra at det er vanskelig å oppdage skaden ved første blick. Utenfor det ortopediske sykehuset i Kuito trikser Elia Texiera og Erice Cachibamba med hver sin basketball. Elia ble skadet for 13 år siden på en gate i Kuito. Erice fikk beinet sprengt bort i krigen for fem år siden. Begge er på klinikken for å prøve ut en ny protese.

– Angolanerne klager ikke. De er til en viss grad fatalister og akseptere sin ulykke relativt bra. Amputasjoner er blitt en del av hverdagen i Angola, fastslår Nicolas Daniel som er ortoped på klinikken.

FAKTA OM FINANSIERING:

Norsk Folkehjelps mineryddingsprosjekter har følgende finansiering i 1999:

SIDA: 8 mill. norske kroner til manuell minerydding

USAID: ca 2 millioner US dollar til manuell minerydding og et hundeprogram

NORAD: 7,7 mill. norske kroner til manuell minerydding, 2 mill. til hundeprogram, 4,2 mill. til minekartlegging og 5,5 mill. til mekanisk minerydding.

Dansk UD: 4,6 mill. norske kroner til mekanisk minerydding.

Nederlandsk UD: 2,8 mill. norske kroner til mekanisk minerydding og 1,8 mill. til eksplosivrydding etter bombing.

Norsk Folkehjelp har 750 ansatte i Angola, hvorav cirka 20 norske. De øvrige er angolanere.

I en virtuell verden

AV ERIK HANKØ,
LEGER UTEN GRENSE

DEBATT

I BA 8/99 beviser Kirkens Nødhjelps generalsekretær Atle Sommerfeldt nok en gang at han har talent for å komme med bastante uttalelser uten å forstå hva debatten dreier seg om. Hans innlegg forverres ytterligere av at han ikke er i stand til å lese hva som er blitt skrevet.

Når det gjelder Sommerfeldts forståelse kan vi kort konstatere: Han har aldri kontaktet Leger Uten Grenser for å utdype sine kunnskaper om våre arbeidsmetoder. Det forbauser oss at lederen av en organisasjon, som er stolt av aldri å handle uten inngående kunnskap ikke har gjort dette.

Når det gjelder Sommerfeldts leseferdigheter: «Leger Uten Grenser bekrefter også at de har et prinsipielt skille mellom kortsiktig og langsiktig katastrofeinnsats og langsiktig bygging av lokal kapasitet og ressurser». Dette er i beste fall en ekstremt fri tolkning av det som sto på trykk i BA 7/99.

Kombinasjonen av utviklingsprosjekter og nødhjelpsoperasjoner i ett og samme område utgjør et svært komplekst samspill. I utviklingsprosjekter er tiden på vår side, i krisituasjoner har man ingen tid å miste. I utviklingsarbeid bør hjelpeorganisasjonene leve med rytmen i landene der de arbeider. I krisituasjoner er tid en mangelvare, og det er fatalt å sløse bort tiden.

Å kombinere disse to ulike måtene å forholde seg til tiden på - og de ulike tilnæringsmåtene de

2 • MENINGER

Sommerfeldt på villspor?

AV ATLE SOMMERFELDT

Parallellt i Plan Norge og Røttipoliseminalet Leger Uten Grenser i Norge, hevder at jeg i mitt innlegg i Bistandsaktuelt 6/99 er på villspor. Deres innlegg bekrefter imidlertid at min analyse og kritikk av de to organisasjonene er korrekt.

Jeg begreper meg til følgende punkter:

1. Plan Norge bekrefter at de ikke ser betydningen av å forankre virksomheten i faglige bevegelse og bærekraftige organisasjoner. At Plan ikke forstår betydningen av dette i Norge, er vi enige om. Han bekrefter også at Plan ikke søker slik forankring i prosjektland, men tvert imot operer som en internasjonal organisasjon direkte i lokalmarkedet. For å klare dette, ansetter Plan mange lokale.

Dette er sosialt arbeidsmøte for frivillige bistandsorganisasjoner. Kirkens Nødhjelp har tidligere drevet meget stort på denne måten, men utallige evalueringer har gjort at vi de siste ti årene arbeider annerledes og med bedre effekt.

2. Plans markedsføring i Norge er preget av høy grad av sentimental og kommersiell markedsføring med store investeringskostnader. Med Plan International som økonomisk garantant har de klart å kjøpe seg til et meget godt innslagsresultat. Godt gjort, men det har lite å gjøre med det langsiktige arbeidet for å bygge bærekraftige holdninger og solidaritet.

Leger Uten Grenser bekrefter også at de ikke ser betydningen av å forankre sitt katastrofearbeid i lokale organisasjoner og strukturer. De vil ha hånd om innsatsen fra A til Z. At dette bidrar til å svekke lokalsamfunns egen håndteringskapasitet av kriser og i mange tilfeller uttrykker mistillit til nådlidende men-

Atles vinner av Nobels fredspris står for en gammel dags utviklingsstrategi. Foto: SCANPIX

lige aktør innenfor humanitær bistand. Kirkens Nødhjelps søsterorganisasjoner har debattert dette med EU og Mideasins Sans Frontières (MSF) i Årevis. Deres innvirkning i Norge representerer derfor ingen ny utfordring faglig sett.

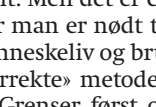
Representantene for disse multinasjonale hjelpeorganisasjonene må akseptere at det er begrenset hvor mye ressurser Kirkens Nødhjelp vil bruke på faglige og strategiske temaer vi har vektet ut av. Men dersom de norske andelenes møte med norsk faglighet kan bidra til å endre multinasjonens strategi, er diskusjonen verdifull.

Helt til slutt: Bistandsstrategiske debatter ender ofte med utslag av typen «det er nok nok til alle». La meg understreke at både Plan og Leger Uten Grenser gjør mye godt i enkeltprosjektene og mange mennesker har fått et bedre liv. Det er ikke dette debatten dreier seg om. Debatten dreier seg om hva som er den beste framtidige strategi for å skape bærekraftige leveforhold for folk og samfunn i utviklingsland.

Mitt eneste poeng er at de to organisasjonene representerer fortidens og ikke framtidens strategier. Det betyr at arbeidet på kortsikt i og for seg kan være bra, men på lang sikt ikke er godt nok. Sommerfeldt på villspor? Tvert om har debatten og øvrige bidrag fra de to organisasjonene understreket at jeg er på riktig spor.

debut

Leger Uten Grenser vil ha hånd om innsatsen fra A til Z. Dette bidrar til å svekke lokalsamfunns egen evne til å håndtere kriser.

Atle Sommerfeldt er generalsekretær i Kirkens Nødhjelp.

Kirkens Nødhjelps generalsekretær Atle Sommerfeldt skrev i Bistandsaktuelt nr. 8/99 at Leger Uten Grenser svekket lokalsamfunns evne til å håndtere kriser.

debut

innebærer - er ideelt. Men det er en stor utfordring. Når man er nødt til å velge mellom menneskelig og bruken av «politisk korrekte» metoder, legger Leger Uten Grenser først og fremst vekt på å ta vare på å redde menneskelig.

Sommerfeldt skriver at «Leger Uten Grenser bekrefter også at de ikke ser betydningen av å forankre sitt katastrofearbeid i lokale organi-

sasjoner og strukturer». Dette har vi på ingen måte påstått.

Men krisituasjoner finner ofte sted i konfliktområder, og lokale aktører - KLA i Kosovo, SPLA i Sør-Sudan, kirken i Rwanda - spiller nesten per definisjon en rolle i konflikten. Fordi Leger Uten Grenser alltid forsøker å hjelpe de svake - aldri noen av de stridende partene - blir samarbeid med lokale aktører i slike situasjoner en hårfin balansegang. Vi mener - og vår erfaring tilsier - at vi må ha best mulig kontroll med hvordan vår hjelp når de mest sårbare befolkningsgruppene.

Å forenkle forholdet mellom «utvikling og nødhjelp» og «Leger Uten Grenser og lokale aktører» til de klisjéene Atle Sommerfeldt gjør, er å redusere dilemmaene vi ser i felten til en virtuell verden.

Disse dilemmaene må vi møte med fleksibilitet og - mest av alt - ydmykhet. Vi misliker sterkt at Sommerfeldt insinuerer at KN har alle de riktige svarene og at Leger Uten Grenser arbeider med «fortidens strategier». Den eneste måten å møte fremtiden på og bedre arbeidet på er hele tiden å stille spørsmål til og evaluere måten vi arbeider på. Dette er en slitsom og vanskelig prosess, og vi er faktisk litt sjalu på Sommerfeldt. Det må være mye enklere når man vet at man er «på riktig spor».

Erik Hankø er fungerende styreleder i Leger Uten Grenser.

hvem? hvor? hva i all verden?

FOTO: SCANPIX

1. Hvem er dette?
2. Hva og hvor er Orissa?
3. Har Fredskorpset og fredsforsker Johan Galtung noe til felles?
4. Hva er en shekel?
5. Hvilken egyptisk president nasjonaliserte Suezkanalen?
6. Hvem er biskop i Oslo?
7. Hvor flykter flyktningene i Ingusjetia fra?
8. Hva er forskjellen på Laos og Lagos?
9. Hva er 10000000000000000000?
10. Hvor stammer appelsinen fra?
11. Hva er likheten mellom Det kaspiske hav og Dødshavet?
12. Hva er seismologi?
13. Hvor ligger Det gyldne triangel?
14. Når ble folkerepublikken Kina opprettet?
15. Når utløper Norges formannsskap i OSSE?
16. Hvor kommer dongeristoffet fra?
17. Hvor mye kan en elefant veie?
18. Når ble Berlin-muren bygget?
19. Tanzania er omgitt av 3 sjøer og et hav. Hva heter de?
20. Når ble Departementet for utviklingshjelp (DUH) nedlagt?

(Svar på side 19)
Bistandsaktuelt spørrespalte er laget av Arve Norheim.

30 mill. kroner til mødrehelse

NORAD har besluttet å bevilge 30 millioner kroner gjennom FNs befolkningsfond UNFPA til det femte helse/familieprogrammet i Mosambik. UNFPA har et større landprogram i landet på denne sektoren, og Norge har deltatt i finansieringen av dette siden 1994.

Støtten skal nå fortsette i perioden 1999-2001, og dreier seg i første rekke om finansiell bistand. Norge er foreløpig eneste bilaterale giver, og UNFPA garanterer for den delen av budsjettet som ikke dekkes av andre givere.

Programmet har som mål å bidra til at tilgangen på helsetjenester for gravide skal økes, mens man tar sikte på at flere mødre skal føde i offentlige helseanstalter. Videre ønsker man å forbedre tilbudet av helsetjenester etter fødselen og få til en betydelig nedgang i dødeligheten innen utgangen av programperioden.

Challenging positions in Southern Africa:

Norwegian Peoples Aid (NPA) is a Non-Governmental Organisation with close link to the Norwegian Labour Movement. NPA is involved in humanitarian relief and long term development work in 34 different countries with around 200 expats abroad per year in addition to more than 5.000 locally employed staff. Expected turnover in 1999 is NOK 730 millions. The Head Administration is located in Oslo, Norway. NPA's country programmes in Mozambique and Angola include long term development and mine action projects with a total budget of USD 4,5 mill. for Mozambique and USD 6 mill. for Angola for 1999. A total of 600 local staff are employed in Mozambique and 750 in Angola.

From April 1. 2000 we need a replacement of our Resident Representative (RR) ((176)) in Mozambique

The Country Programme of NPA in Mozambique mainly concerns demining activities in the central provinces of Tete, Manica and Sofala and district development in the province of Tete. The development programme aims to enhance the participation and role of women, to rehabilitate the local social network and to improve the access of the rural population to socio-economic infrastructure. The main challenges of the programme are to promote the institutional and organisational capacity of our partners and to advocate gender and environmental awareness when planning and implementing our activities.

The position is located in Tete.

Responsibilities:

- Overall responsibility for Norwegian People's Aid's Country Programme in Mozambique
- Develop and implement the country programme in accordance with policy, strategy, plan of action, directives and budget provisions of NPA and related agreements with the Mozambican government
- Negotiate, liaise and co-operate with national and international co-operating partners, including donors
- Personnel and Financial management in accordance with NPA policy, procedures and guidelines

From March 1. 2000 we need a replacement of our Chief Procurement and Logistic Officer ((150)) in Angola

Responsibilities:

- Management of the international procurement structure including purchasing, import, customs clearance and stock of the goods
- Assistance in international placement procurement based on the requirements from the operational units
- Responsible for developing and implementing standardised systems and procurements for planning and managing international procurement, imports and stock control according to the NPA Guidelines

Qualifications for the positions:

- Relevant higher education
- Written and verbal proficiency in English, preferably also in Portuguese (or Spanish/Italian)
- Work experience, preferably from development countries in Africa
- Financial and personnel management experience and skills
- The positions as Resident Representative require analytical and leadership skills

For the positions:

- Competence building of local personnel and sharing of knowledge remain high priorities in all programmes.
- We emphasise the importance of strong health, interpersonal skills, co-operative attitudes, creativity, ability to adapt to foreign cultures and a positive attitude to work under difficult situations.
- Drivers license.
- We encourage women to apply for the positions.

NPA offers interesting and challenging work and good salary conditions. 2 years contract for pos. no.176 and 12 months for pos. no.150.

For further information, please see NPAs home page: www.folkehjelp.no

A concise application with CV and copies of certificates and testimonials, must be sent to:

Norwegian People's Aid, P.O.Box 8844, Youngstorget, 0181 Oslo, Norway within November 30. 1999.

Please mark the applications with position numbers ((176)) and ((150)).

Selvhjelp og kamp mot gruvegigant

Den indiske læreren Jaya Upadhaya kom for nesten 30 år siden til Hallingdal Folkehøgskole, og etter at han reiste hjem til Bihar i India, holdt han kontakten med folkehøgskolemiljøet i Norden. Sammen med andre engasjerte personer og lokalbefolkningen, etablerte han opplæringscenteret «Jagriti Vihara». Målet med prosjektet er å gi lokalbefolkningen økt kunnskap, selvbevissthet og praktisk hjelp til selvhjelp, for eksempel i form av lese- og skrivekunnskap eller yrkesmessige ferdigheter.

Skrutt for skritt har Jagriti utviklet seg til et livskraftig skolesenter med en rekke forskjellige aktiviteter. Som en knoppskyting fra det opprinnelige senteret, er det bygd opp to sentre til, Korri og Dumaro, spesielt beregnet på jenter og kvinner. Sentrene ble bygd med mye dugnadsinnsats av lokalbefolkningen.

For å sikre videre drift, er det satt i gang små inntektsgivende tiltak ved sentrene, men problemet med finansiell bærekraft er ikke løst fullt ut. Det er etablert vann- og irrigasjonsprosjekt, noe som har hatt stor betydning i dette området

som ellers har vært preget av tørke og sultkatastrofer.

Like ved sentrene ligger et av Asias største kullfelt, og Verdensbanken støtter utbyggingen av kullfeltene i Sør-Bihar. Kullgruvene har langt på vei vært en sosial katastrofe for befolkningen i området. Skogen fjernes, livsgrunnlaget ødelegges, folk lokkes eller trues til å flytte.

I konsesjonsvilkårene for gruvedriften står det at lokalbefolkningen skal sikres stabil og billig strømforsyning. Dette hadde likevel ikke skjedd da Jagriti og INTER-FOLK besøkte området i 1998. Svært få hadde fått erstatning for tapt jord eller hadde fått ny jobb. Det som i Verdensbankens rapporter var fremstilt som skole, forsamlingshus og sykehus for lokalbefolkningen, viste seg å være tre skilt. Punktum.

Jagriti prøvde å ta opp problemet med gruveselskapet og lokale politikere. Men de nådde ikke frem og fikk ikke møte Verdensbankens prosjektansvarlige. Etter prosjektbesøket, skrev INTER-

NORAD informerer

FOLK en utførlig rapport til SIVSAM/NORAD. Saken ble tatt opp med UD som så ba ambassaden i Delhi om å følge opp ovenfor Verdensbankens lokale kontor.

Verdensbanken tok henvendelsen alvorlig og sendte et team til Bihar for å undersøke forholdene. De fant at INTER-FOLKs observasjoner i all hovedsak hadde vært riktige. Noen av punktene hadde imidlertid blitt rettet på i mellomtiden.

Verdensbanken har senere fulgt opp og lagt press på gruveselskapet til å oppfylle forpliktelsene overfor de familiene som har måttet flytte fra hjem og jord, og etterhvert er det også blitt etablert et samarbeid mellom Verdensbanken og Jagriti når det gjelder rehabilitering og opplæring.

Forholdet til norske folkehøgskoler har også på andre måter vært nært og viktig - for begge parter. Den indiske samarbeidspartneren har fullt ansvar for planlegging og gjennomføring av prosjektene. Norske folkehøgskoler, gjennom organisasjonen for norsk folke-

høgskoleengasjement, INTER-FOLK, har vært pedagogiske rådgivere, de har trukket inn faglig ekspertise når det har vært nødvendig, og har også bidratt finansielt til oppbyggingen av sentrene.

NORAD har gitt støtte siden 1994. I 1999 var den totale norske støtten 478 000 kroner. Støtten er planlagt redusert hvert år fram til utfasing i 2002. Mange lærere og elever ved norske folkehøgskoler, har besøkt sentrene i årenes løp, og ressurspersoner fra prosjektene har flere ganger vært i Norge og gitt viktige bidrag til undervisningen ved folkehøgskolene med sitt engasjement og kunnskap om en annen kulturell og økonomisk virkelighet.

Jagriti Vihara er et lite prosjekt og en ressursvak organisasjon, i finansiell forstand, og er egentlig ganske ubetydelig, sett i makroperspektiv. Men med engasjement, og med internasjonale kontakter som bryr seg, viser mikroprosjektet at det likevel bidra til betydelige forbedringer.

Artikkelen er produsert av NORADs avdeling for sivilt samfunn.

26 mill. kroner til planlegging i Mosambik

NORAD har bevilget 26 millioner norske kroner til et prosjekt for å styrke desentralisert planlegging i Mosambik. Pengene skal fordeles over tre år.

Mosambik har en svak statsforvaltning på alle områder. Siden 1994 har myndighetene i landet samarbeidet med FN's utviklingsprogram UNDP om et program for å styrke økonomiforvaltningen.

Norge har siden 1996 bistått med finansiering til et av prosjektene i programmet: «Decentralised/Provincial Planning». Prosjektets resultater vurderes positivt, og NORAD vurderer en videreføring som ønskelig. Programmet avsluttes ved utgangen av 1999, men det foreligger planer om en ny fase 2000-02, der UNDP viderefører sin støtte.

UNDP og Mosambik har anmodet Norge om å fullfinansiere videreføringen av prosjektet om desentralisert planlegging. Norge er eneste giver på prosjektet desentralisert planlegging, mens Portugal er inne med bevilgninger til programmet via New York Trust Fund.

Prosjektets utviklingsmål er å utvikle åpenhet, ansvarlighet og effektivitet i de

lokale forvaltningsorganenes anvendelse av offentlige midler, samt å sikre bærekraften i løpende tiltak. Prosjektet er å utvikle og sikre anvendelse av gode planleggingsinstrumenter på lang, mellomlang og kort sikt, hvilket skal muliggjøre en fordeling av ressursene i tråd med regjeringens prioriteringer.

Afghanistankomiteen i Norge Norwegian Afghanistan Committee (NAC)

The Norwegian Afghanistan Committee (NAC) is a professional development organisation that has been working for nineteen years in Afghanistan. With a head office in Pakistan, three in-country programme offices and a Secretariat in Oslo. NAC's experience lies in conducting long term assistance in the sectors of health, education, engineering and environment.

NAC seeks the following two positions filled for a contract period of two years.

Ghazni and Kabul – Programme Director

This leadership position involves administration of offices and management of projects. Preferred qualifications include progressive employment experience in management or administration and relevant higher education, optionally in health or education.

Programme Advisor in social development and gender

It is considered a demanding position with responsibility to develop and to further integrate social analysis and gender perspectives into programme activities. Responsibilities include staff competence building, conducting research, writing reports and external liaison.

To apply for either position or for further information please contact below. Send application including CV and references prior to **December 1, 1999**.

Secretary General, Ulrik A. Motzfeldt
Norwegian Afghanistan Committee
Osterhausgt. 27,
N-0183 Oslo
Norway

telephone: + (47) 22 36 22 00
telefax: + (47) 22 36 22 80
e-mail: afghanistankomiteen@c2i.net

Fornyett kunngjøring

AMBASSADESEKRETÆR

(MIDL.) - AMBASSADEN I KAMPALA, UGANDA
(«U-99/17»)

Ved ambassaden i Kampala er ledig stilling for ambassadesekretær med tiltredelse snarest mulig.

Arbeidsoppgavene omfatter forvaltning av norsk utviklingssamarbeid med Uganda, med fokus på næringsutvikling og institusjonelle forhold innenfor energi, jordbruk og skogbruk. Etter stasjonssjefens beslutning kan stillingen også bli tillagt andre arbeidsoppgaver innenfor stasjonens arbeids- og ansvarsområde.

Søkere bør ha relevant høyere utdanning og kompetanse og erfaring fra næringsutvikling, fortrinnsvis innen primærnæringene, inkludert institusjonelle aspekter. Det er nødvendig med administrativ/forvaltningsmessig erfaring, samt god muntlig og skriftlig fremstillingsevne på norsk og engelsk. Det legges stor vekt på personlig egnethet for stillingen. Erfaring fra utviklingsland, arbeid ved norske utenriksstasjoner eller annet relevant internasjonalt arbeid vil bli tillagt vekt. Det forutsettes at søkere kan bruke PC og behersker de mest brukte dataprogrammene.

Det kreves godkjent helbredserklæring og førerkort for bil. Søkere må være norske statsborgere.

Det forutsettes at den som er tilsettes må gjennomgå et opplæringsprogram i NORAD og/eller DU.

Stillingen besettes for 2 år med mulighet for forlengelse.

Stillingen lønnes som førstekonsulent, kode 1067.

Nærmere opplysninger ved rådgiver Åshild Strand Vigtel, tlf. 22240356 eller førstekonsulent Mette Winther, 22242353.

Søknader merket «U-99/17» sendes NORAD, Personal- og organisasjonsseksjonen, Postboks 8034 Dep, 0030 Oslo innen 3. desember 1999.

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

RÅDGIVER

(VIKAR 1 ÅR) VED JURIDISK SEKSJON

Seksjonen, som er en av fire i Administrativ avdeling, har varierte arbeidsoppgaver knyttet til utarbeidelse og forhandling av regjeringsavtaler, privatrettslige kontrakter for kjøp av varer og tjenester til norsk bistand samt låne- og garantiavtaler i forbindelse med NORADs næringslivsordninger. Seksjonen behandler også juridiske spørsmål av mer generell art i tilknytning til norsk bistandsvirksomhet og norsk forvaltning.

Seksjonen driver i tillegg opplæringsvirksomhet på dette området.

Arbeidet er utadventt og medfører omfattende kontakt med andre fagmiljøer. Det kan også medføre en del reisevirksomhet.

Det kreves juridisk embetseksamen, samt praksis etter avlagt eksamen. Gode samarbeidsevner er nødvendig, og evne til å arbeide selvstendig vil bli vektlagt. Det som anses må ha gode språkkunnskaper, særlig i engelsk.

Stillingen lønnes i lønnstrinn 35 - 48 avhengig av kvalifikasjoner.

Nærmere opplysninger ved underdirektør Sverre Melsom, tlf. 22 24 23 70 eller rådgiver Viveca Gemne, tlf. 22 24 23 72.

Søknader merket ADM 99/37 sendes
Direktoratet for utviklingssamarbeid, Personal- og organisasjonsseksjonen, postboks 8034 Dep, 0030 OSLO, innen 25 november 1999

NORAD
DIREKTORATET FOR
UTVIKLINGSSAMARBEID
NORWEGIAN AGENCY FOR
DEVELOPMENT COOPERATION

Neste
bistandsaktuelt
kommer ca. 16. desember.

nytt om navn?

Har du skiftet jobb? Kontakt redaksjonens Nytt om navn-medarbeider på e-post: paal@sorvis.no eller på telefon 37 14 98 95.

Siri Bjerke (41) er valgt til ny styreleder i Flyktningerådet. Hun etterfølger Gro Brækken, som

fratrådte i oktober i år. Til daglig er Bjerke leder i Arbeiderpartiets utredningssekretariat. Hun er dessuten vararepresentant til Stortinget i inneværende valgperiode. Fra 1986 til 1993 var hun internasjonal sekretær i partiet, og fra 1993 til 1997 statssekretær i Utenriksdepartementet.

Flyktningerådets nye generalsekretær, **Steinar Sørli**, vil tiltre i stillingen 1. januar 2000.

Turid Heiberg tar over den daglige ledelsen av Fokus, et kompetanse- og ressurscenter for internasjonale kvinnespørsmål. Gjennom bistands- og prosjektarbeid skal Fokus medvirke til å bedre kvinners sosiale, økonomiske og politiske situasjon internasjonalt.

Erik Høivold er ansatt ved Diakonhjemmets Internasjonale

Senter, DiS, som konsulent med undervisning, koordinering og evalueringsarbeid. Han er samfunnsviter og økonom. Høivold har tidligere arbeidet for bl.a. Caritas og Selskapet for Norges Vel. Han har erfaring fra prosjektledelse, organisasjonsbygging og tverrkulturelt arbeid, spesielt i spansktales land.

Elsa Døhlle er ansatt ved Diakonhjemmets Internasjonale Senter (DiS) som konsulent. Døhlle er sosialpedagog, med erfaring som rådgiver fra bl.a. Norsk Folkehjelp, NOAS, Botswana Ministry of Health og NORAD. Hun har arbeidet med temaer som AIDS-problematikk i Afrika og Botswana, internasjonalt helseforebyggende arbeid generelt og på Balkan, samt rusproblematikk. Hun arbeider for tiden med nødhjelpsorganisering og psykososiale problemer innen flyktningearbeidet.

Barbara Sivertsen er ansatt ved Diakonhjemmets Internasjonale Senter (DiS) som kontorleder. Hun er biokjemiker og pedagog, har datakunnskaper med web-

design som spesial, samt regnskapsutdanning og lang erfaring som tillitskvinne i frivillig arbeid. Hun har bakgrunn fra Nigeria og Colombia.

Arne Synnes beskikkes som spesialutsending (ambassaderåd) for økonomiske og handelspolitiske saker ved ambassaden i Riga for et tidsrom av inntil 4 år, med tiltredelse fra det tidspunkt Utenriksdepartementet bestemmer.

Truls Hanevold, ambassadør og sendemann i New Delhi, er utnevnt til sendemann i Thimpu (Bhutan), med rang som ambassadør.

Anne Rikter-Svendsen, byråsjef er utnevnt til underdirektør i Utenriksdepartementet.

Christian Hellevang er konstituert generalsekretær i Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner(LNU) etter Trine S. Grande. Han vil fungere i stillingen til ny generalsekretær er ansatt. Til vanlig er han ansatt som Nasjonal konsulent hos

LNU. Hellevang har tidligere vært generalsekretær i Norges Konservative Studenterforbund. Han er også leder i Leieboerforbundet, og har hatt en rekke andre tillitsverv.

Generalsekretær **Tor Berger Jørgensen** i Det Norske Misjonsselskap ble i statsråd 1. oktober utnevnt til domprost i Bodø. Han vil tiltre i stillingen 1. februar 2000. Et innstillingsutvalg i organisasjonen leder nå prosessen fram mot ny generalsekretær i NMS.

Cathrine Arnesen (47) tiltre den 15. november som leder for Flyktningerådets utdanningsprosjekt i Burundi. Prosjektet dreier seg om utdanning av hjelpelærere etter TEP-modellen (Teachers Emergency Package). Cathrine Arnesen er pedagog og utdanning med erfaring fra blant annet Rosenhof voksen-opplæringscenter og fra arbeid i flyktningleire. Hun er medlem av beredskapsstyrken NORDEM og har vært i feltoppdrag som valgobservatør.

Svar hvem? hvor? hva i all verden?

1. Tyrkias statsminister Bulent Ecevit.
2. Delstat i India.
3. Galtung var en av initiativtakere til fredskorpset i Norge.
4. Myntenheten i Israel.
5. Gamal Abd al-Nasser.
6. Gunnar Stålsett.
7. Tsjetsjenia.
8. Laos er et land i Asia, mens Lagos er hovedstaden i Nigeria.
9. En trillion.
10. Kina.
11. Begge ligger under havets overflate.
12. Læren om jordskjelv.
13. I Asia hvor Burma, Thailand og Laos møtes.
14. 1949.
15. Ved nyttår.
16. Bydelen Durgri i Bombay, India, hvor stoffet opprinnelig ble framstilt.
17. 6 tonn.
18. 1961.
19. Det indiske hav i øst, Victoria-sjøen i nord, Tanganykasjøen i øst og Nyasasjøen i sør.
20. 1. januar 1990.

Karakterboka – fra null til 20:

- Alt riktig:** Les spørsmålene før svarene – ikke omvendt!
- 15-19:** Verden trenger deg.
- 10-14:** Du kan se framtiden lyst i møte.
- 5-9:** Ikke så verst.
- 1-4:** Din interesse for globale spørsmål er kanskje av ny dato?
- 0:** Utenriksdepartementets aspirantkurs er kanskje ikke det du burde søke på i år?

Fjernsyn om framtid

«Det tredje årtusen – til livets pris» er tittelen på NRKs storsatsing ved årtusenskiftet. De fem siste søndagene i dette årtusen, fra 28. november til 2. juledag i beste sendetid, setter NRK fokus på de grunnleggende livs- betingelsene på kloden. Naturens ufattelige mangfold og ulike kulturers tilnærming til hva som gjør livet verdt å leve står sentralt.

- Dokumentarseriens særegne grep er at til tross

for at de fem programmene i sin helhet er filmet i Brasil, handler de ikke om Brasil. De handler om oss og vår framtid, sett fra et ståsted som er oss fremmed, forteller Lars Løvold i Regnskogsfondet.

Serien er produsert av NRK Aktivum i samarbeid med Regnskogsfondet og er støttet av Miljøverndepartementet, UD og Kirke-, utdannings- og forskningsdepartementet.

Årbok om menneskerettigheter

Årboken for menneskeretter og utvikling 1998 retter et kritisk blikk på en rekke dimensjoner av hvordan arbeidet for menneskerettigheter blir administrert i bistanden.

Hovedtemaet for årets utgave er hvordan menneskerettighetene bedre kan fremmes i utviklingsarbeidet. Årboken er et samarbeidsprosjekt mellom en rekke forskningsin-

stusjoner i Norden, Island, Nederland og Østerrike. Årboken for 1998 er den 11. i rekken, og kan bestilles fra Chr. Michelsens Institutt (CMI) i Bergen.

Prøv en stillingsannonse i **bistandsaktuelt**

FOTO: INGER A. HELDAL

FOTO: PER KR. LUNDEN

FOTO: INGER A. HELDAL

Litt mer enn krig og katastrofer...

Er du opptatt av 3. verdenspørsmål? Er du interessert i å lese om den økonomiske og politiske utvikling, om de mange små skritt for å unngå sultkatastrofer og krig, om vanlige mennesker som gjenvinner troen på fremtiden? Vil du gjerne følge med i de bistandspolitiske og bistandsfaglige debattene? Nå har du muligheten.

... **JA**, jeg vil ha et gratis-abonnement på Bistandsaktuelt.

Navn:.....

Adresse:

Postnr./sted:.....

SENDES TIL: **bistandsaktuelt**, c/o Norsk Fredskorpssamband Drift A/S, boks 6747 St. Olavs plass, 0130 Oslo.

VISSTE DU AT...

de tre rikeste milliardærene i verden har en formue som er større enn samlet brutto nasjonalinntekt i alle de minst utviklede landene og deres 600 millioner innbyggere.

«Ikke gi Gud skylden for at han skapte tigeren. Takk ham i stedet for at han ikke ga den vinger.»

Ordtak fra amharic-folket, Etiopia.

Sjamanene holder himmelen oppe

Ny utstilling gir unikt innblikk i yanomami-indianernes liv

Under svevende fargerike fjær kan man fram til 13. august 2000 få et meget interessant innblikk i de yanomami-indianernes liv i den brasilianske regnskogen. Stedet er Universitetets etnografiske museum i Oslo.

KULTUR

• ARVE NORHEIM

Blant Brasils 300.000 indianere, fordelt på omtrent 200 stammer, utgjør yanomamiene en av de største urfolksgruppene. Yanomamiene teller omtrent 20.000 og lever i det nordlige Amazonas (et område på størrelse med halve Norge). Indianergruppen har for øvrig gjennom flere år mottatt støtte fra NORAD og den norske organisasjonen Regnskogsfondet.

Utstillingen som har fått tittelen «Så lenge sjamanene holder himmelen oppe» preges av yanomamienes magi. Under åpningen møtte vi Davi Kopenawa Yanomami, sjaman og Yanomami-indianernes ledende talsperson, som ledet oss gjennom mystikken som forsterkes av lys og lyder fra regnskogens indre.

Himmelen som falt ned. Davi Kopenawa forteller at jorden er den gamle himmelen som falt ned i de første tider.

– I årtusener levde våre forfedre som jordbrukere og jegere i total harmoni med skog, jord og vann i det nordlige Amazonas. Regnskogen var og er viktig for vår eksistens. Ikke bare er den vårt utømmelige spiskammers, materiallager, redskapsbod og medisinskop. Den er også full av ånder. Åndenes makt påvirker vår helse, adferd, været og det meste av det som er viktig for yanomami-indianerne, sier Davi Kopenawa.

Hans folk er i dag bosatt i 300 landsbysamfunn som er spredt utover et utliggjengelig og kupert regnskogsområde på grensa mellom Brasil og Venezuela.

Ifølge Yanomami-indianernes mytologi er himmelen veldig gammel, full av hull og den er skjør. Det er derfor ekstremt viktig for sjamanene i tider med påvirkning fra brutale storsamfunn å opprettholde harmonien mellom de ulike nivåene i naturen for å holde naturen levende og himmelen oppe.

– De hvite tror naturen er død, sier Davi.

Veier og flystriper. Siden slutten av 80-tallet har storsamfunnets representanter laget veier og flystriper i regnskogen, mudret til elvene og kvikksølvforgiftet drikkevannet i jakten på gull eller drevet nykolonisering av jord.

– Det er ille at de ødelegger regnskogen vår. Enda verre er de for oss ukjente smittsomme sykdommer som den hvite mann bringer med seg, understreker Davi.

Yanomamiene mangler immun-

Typiske Yanomami-fjærsmykker vises nå på Etnografisk museum i Oslo.

forsvar mot mange av sykdommene. Behandlingsresistente malarier, influensa og andre sykdommer har derfor tatt og tar fortsatt livet av mange. Epidemiene som følger inntrergerne medfører at mange blir så avkreftet at jakt og jordbruk ikke lar seg gjennomføre, noe som igjen fører til sult. I løpet av en to-års periode registrerte man 1500 dødsfall, tilsvarende 15 prosent av den totale yanomami-befolkningen i Brasil. I 1993 drepte gullgravere 16 kvinner og barn i en landsby mens resten av innbyggerne var på jakt. Denne massakren markeres i en av de fire hovedelementene i utstillingen.

” Det er ille at de ødelegger regnskogen vår. Enda verre er de for oss ukjente smittsomme sykdommer som den hvite mann bringer med seg.

Davi Kopenawa
– indianertalsmann.

Rikt utvalg av fjærsmykker. For 34 år siden dro Carlo Zackuini som misjonær fra den italienske katolske kirken til yanomamiene. Han smiler bredt når han sier:

– Jeg som skulle bringe lærdommen om evangeliet inn til indianerne, endte isteden opp med å bringe kunnskapen om yanomamiene ut til folket.

I 30 år har han bodd eller arbeidet på fulltid for dem. I 1991 var Carlo en av stifterne av Støttekomiteen for Yanomami, CCPY, Cimossão Pró-Yanomami, som jobber for yanomamienes rettigheter. Carlos unike

Claudia Andujars' svart/hvitt-fotografier gir et poetisk bilde av livet i regnskogen.

Den italienske misjonæren Carlo Zackuini har samlet et rikt utvalg yanomamienes vakre og fantasifulle fjærsmykker

ALLE FOTO: IVAN BRODEY

– De hvite tror naturen er død, sier Davi Kopenawa – indianertalsmann og en av de få yanomami-indianere som behersker de hvites språk (portugisisk).

samling av gjenstander fra yanomamienes materielle kultur og hans rike utvalg av vakre og fantasifulle fjærsmykker er et av de fire hovedelementene i utstillingen.

En annen viktig bidragsyter er brasilianske Claudia Andujars, som i 20 år har viet sitt liv til fulltidsarbeid i CCPY, avslører genuin innsikt og forståelse for fotografiets språk. Hennes 25 poetiske svart/hvitt-fotografier gir oss innblikk og direkte nærhet til indianernes livsform og dagligliv.

Yanomamienes liv i harmoni med naturen og deres estetiske sans presenteres i vakre fotografier av kroppsmaling, fjærpryd og bruks-gjenstander.

Med blyant og papir. Yanomamiene har alltid overført sine kunnskaper muntlig. Den første kontakten med blyant og papir for 15 år siden, kommer til uttrykk i tegningene som utstilles. De er tegnet av voksne og illustrerer viktige begivenheter i deres liv; møtet med de hvite, epidemienes ankomst, mystiske hendelser og åndenes utseende.

Bak utstillingen, som er realisert med støtte fra NORAD, står Regnskogsfondet og Universitetets etnografiske museum. Regnskogsfondet er også dypt involvert i fjernsynsserien «De 3. Årtusen – til livets pris» på NRK1. (Se side 19.)